

Çocuk Suçluluğunu Etkileyen Muhtemel Faktörler: Suç Korkusu, Kentleşme Ve Aile Yapıları (Samsun İlkadım Ve Canik İlçeleri Örneği)*

Selim EREN¹, Nebahat DEMİRAY²

Özet

Suç toplumsal bir sorundur. Nerede bir insan varsa orada suç davranışının ortaya çıkması söz konusudur. Göçlerle beraber büyük kentlere gelen aileler, zamanla ve yavaş yavaş çözülmeye başlamıştır. Geniş aile, yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Yine çekirdek aile de kendi içerisinde parçalara ayrılmıştır. Bu değişimlere ayak uyduramayan çocukların suça karışması olasıdır. Kent hayatından olumsuz etkilenen bireyler, suç işleme riski taşımaktadır. Kentleşme ve aile yapılarındaki değişimlerin çocuk suçluluğuna olumsuz etkileri söz konusudur. Yapılan çalışmanın amacı, kentleşme ve aile yapılarındaki değişimlerin çocuk suçluluğuna ve suç korkusuna nasıl etki ettiğini anlayabilmek ve suç korkusunun yarattığı güvensizlik hissinin azaltılması yönünde öneriler sunabilmektir. Araştırma, Samsun ili İlkadım ve Canik ilçelerinden seçilen 40 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde, çocukların suçu bilerek işlemediği, özentinin bunda önemli payının olduğu, medyanın suç korkusunu artırdığı, suç korkusunun artması sonucu güvenli ortam düşüncesinin azaldığı, yaşanan kentlerde her an suça karışılacak ya da suçtan mağdur olunacak hissi taşındığı söylenebilir. Bunun yanı sıra çocuğun arkadaş ortamının, okuduğu okulun ve çevresinin, çocuğun suça karışıp karışmamasında önemli etkiye sahip olduğu anlaşılmıştır. Yine kırsaldan kente göçle gelen ailelerin yaşadıkları maddi sıkıntılar, kent kültürünün kırsala göre farklı olmasının, ailelerin yaşam sürdürdükleri kentlere uyum sağlamalarını zorlaştırdığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suç korkusu, Çocuk suçluluğu, Kentleşme, Kent.

Possible Influencing Factors On Juvenile Delinquency: Fear Of Crime Urbanization And Family Structures (Cases Of İlkadım And Canik)

Abstract

Crime is a social problem. Wherever there is a human being, it is certain for crime to show up there. Together with migrations, families which have come to big cities have begun to disintegrate slowly. Extended families have given way to nuclear families. Nuclear family has also broken up into small pieces within itself. It seems probable for children who cannot keep up with these changes to get involved in crime. The risk for committing crime increases in individuals who are influenced

* Bu makale, ilgili öğretim üyesinin danışmanlığında gerçekleştirilen ve Sosyoloji Anabilim Dalında jüri tarafından yüksek lisans tezi olarak başarılı bulunmuş tezden üretilmiştir.

¹ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, selim.eren@omu.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-0130-3789

² Uzm. Sosyolog, nebahatdemiray7@gmail.com

negatively from urban life. Urbanization and changes in family structures have negative effects on juvenile crime. The present study was conducted to understand how the changes in urbanization and family structure after 1980 influenced juvenile crime and the fear of crime and to make suggestions for decreasing the feeling of insecurity created by the fear of crime. The research was carried out using a semi-structured interview technique with 40 people selected from Samsun İlkadım and Canik provanca. As a result of the interviews, it can be said that the children carry out the crime knowingly, the substance has a significant share in it, the media increases the fear of crime, the fear of the safe environment after the increase of fear of crime decreases and the feeling of being suicide or victimized at all times. Besides, it has been understood that the child's friendliness, the school he or she reads, and the environment have a significant influence on the child's immaturity. It is thought that the financial difficulties experienced by the families who migrated from the village to the city are different from the urban cultures, making it difficult for the families to adapt to the city where they live.

Keywords: Crime, Fear of crime, Juvenile crime, Urbanization, City

GİRİŞ

Şüphesiz suç, istenmeyen bir durumu ifade etmektedir. Doğal olarak istenmeyeni kimin tanımladığı ve bu türden davranışların sınırının nasıl çizildiği önemlidir. Bu bakımdan suçun niteliği, faili, mağduru ve gerçekleşme ortamları bakımından sosyolojinin konusu olduğu açıktır.

Sözlükteki tanımına göre suç; “kişisel alanı aşırp kamusal alana giren ve yasak olan kural ya da yasaları çiğneyen, buna bağlı olarak meşru cezaların ya da yaptırımların uygulandığı ve kamusal bir otoritenin(devlet ya da yerel bir kuruluş) müdahalesini gerektiren fiilleri”(Marshall, 2012:702) ifade etmektedir.

Bu bakımdan suç, sosyolojik olarak toplumun koyduğu kuralların dışına çıkmak, kuralları ihlal etmek olarak açıklanabilmektedir. Suç, hukuki açıdan cezaî yaptırımı olan, uyulması istenilen buyruk ve yasaklara uymama halinde ortaya çıkan bir davranış şeklidir. Günümüzde, ortaya konmuş olan ve herkesin uymaya mecbur olduğu kurallara uyum sağlamayan kişilere ceza yaptırımı uygulanarak diğer bireylerin hakları güvence altına alınmaktadır (Derdiman, 2010: 52).

Toplum ve birey toplumsallaşmada başarısızlığa uğradığı zaman, ortaya çıkan sonuçlardan biri, bireyin toplum kurallarına karşı gelerek suç işleme davranışdır. Gerçekten suçluluk alanında yapılan araştırmalarda, kişilerin çoğunluğunun toplumsallaşma aşamasında başarısız olması, suç işleme nedeni olarak görülebilmektedir (Uluğtekin, 1991: 26).

Üretimin, ulaşımın, tüketimin kısaca her bir şeyin hızlandığı çağımızın bir getirisi olarak toplumlar hızlı bir değişimin, oldukça dinamik bir sürecin içerisine girmiştir. Bu değişime/dinamikliğe paralel olarak toplumsal yapıda da birtakım değişimlerin meydana gelmesi oldukça olası bir durumdur. Bu değişimlerin en hızlı gerçekleştiği ve en belirgin göstergesi olarak da kentleri gösterebiliriz. Gelişmişliğin, çeşitliliğin, anomilerin vb. durumların göstergesi olan kentler ve gittikçe artmakta olan kentleşme durumu, önemli bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorun, kentlerde günden güne artan suç oranları ve suç çeşitlilikleridir. Kentlerdeki suç oranları ve suç çeşitliliklerinde ise özellikle dikkat çeken hususlardan birisi çocuk suçları ve çocuk

suçlulardır. Diğer taraftan bu suç kavramının yanında kentleşme ile birlikte çocukların ilk sosyalleşme alanı olan aile kurumuna ve aile kurumunda meydana gelen değişimlere de değinmekte fayda vardır. Çünkü ortada geleneksel aile yapısından modern aile yapısına geçiş, bu geçişe paralel olarak da parçalanmış aile yapıları vb. gibi aile şekilleri söz konusudur. Bu geçişler esnasında gerçekleşen değişimlerin anomi durumu ise aile kurumu ile suç arasındaki ilişkiye dikkat çeker niteliktedir. Bu aile kurumundaki değişikliklerin suçlar üzerindeki etkisine dikkat çekmek, çocuk suçluluğu üzerindeki araştırmalarda aile kurumunu önemli bir konuma getirmektedir. Çünkü çocukların değişen toplum yapısına ve aynı şekilde değişen aile yapısına ayak uyduramaması ve buna paralel olarak kendini toplumda dışlanmış olarak görmesi, çocuğu suça iten nedenler arasında ilk göze çarpan etkenlerdir. Köse'nin (2012: 106) Simmel'in görüşüne atfen belirttiği gibi aile, önceki dönemlerde siyasi bir öneme sahipti. Günümüzde ise ailenin psikolojik işlevi ön plana çıkmaktadır. Ailenin birey açısından anlamı sorgulandığında, kendine özgü ikili bir sosyolojik rolü olduğu görülmektedir. Bir anlamda aile, kişinin kendi kişiliğinin bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Daha açık tanımıyla bireyin kendi kanının dolaştığını hissettiği, kendisinin de bu yapının bir parçası olduğunu hissettiği kapalı bir gruptur aile.

Yapılan çalışmalar (Ayar ve Öztürk, 2015: 19; Gün ve Bayraktar, 2008: 175) da göstermiştir ki, çocuk suçluların yaşa göre dağılımı değişim göstermektedir. Suça karışanların çoğunun 15 yaşını doldurmuş çocuklardan oluştuğu, 15-17 yaş aralığında suça karışan çocuk sayısının daha fazla olduğu ve 0-11 yaş aralığındaki çocukların çok nadir suça karıştığı, yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur. Bir diğer faktör ise eğitimidir. Eğitim düzeyine göre bir inceleme yapıldığında suç davranışına yönelen çocukların okuma yazma bildikleri, daha çok lise öğrencilerinden oluştukları ve okul başarılarının da düşük olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre bir sıralama yapıldığında ise erkek çocukların kız çocuklardan daha fazla suça karıştıkları sonucuna varılmıştır. Cinsiyet dağılımındaki bu farklılığın nedeni, diğer faktörlerde olduğu gibi aile kurumuna bağlanabilir. Toplumda kız çocuklarının daha eve bağlı, erkek çocuklarının ise daha dışarıya/sokağa dönük yetiştirilmesi suç davranışlarında erkek çocuklarını daha ön plana çıkarmaktadır. Suç davranışını gerçekleştiren çocukların uyuşturucuya bağımlı olan ve genellikle tiner ve bali çekenler olduğu anlaşılmıştır.

Aslında, modern dönemin getirilerinden biri olan göçlerle beraber toplumsal bağlarda çözümlerin olması kaçınılmaz bir durum olarak ele alınmaktadır. Söz konusu çözümlenin, aile gibi birincil ilişki ortamlarını etkisizleştirerek bir anlamda bireyi dıştan gelecek olumsuz etkilelere açık bir hale getirdiği ve buna bağlı olarak da özellikle çocukların suça bulaşmasının kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir.

Suç olgusunun yanında incelenmesi gereken bir diğer olgu da suç korkusudur. Suç korkusu, özellikle belli mekânlarda ve belli zamanlarda daha fazla etkisini gösterebilmektedir. Bunun yanı sıra Giddens'in da özellikle vurgu yaptığı zaman-mekân yakınlaşması, suç korkusu üzerinde de etkilidir. Suç kavramı, sınır tanımaz bir kavram olduğu için bazı durumlarda farklı coğrafyalarda meydana gelen suç olaylarından herkes öğrenebildiği kadarıyla etkilenebilmektedir. Sonuç olarak suç korkusunu üreten, besleyen ve tekrar üretilmesini sağlayan koşulların varlığı, suçun toplumsal yapı, kültür

ve kurumlar içinde hem sayısını hem de etkisini artırmıştır (Kul, 2013: 54). Suç korkusu, sadece kamusal alanda değil, onu da aşarak özel alana girebilen ve insanların kendilerini güvende hissedememe durumu ile sonuçlanabilen bir etkidir. Böyle bir durumda olmak, toplum ve toplumun sahip olduğu bütün kurumlara güvensizliği de beraberinde getirebileceği için bireyin topluma uyumu açısından ciddi sorunlara yol açabilmektedir.

Suç ve Çocuk Suçluluğu

Suç, bilinçaltımıza itilen arzu ve isteklerimizin simgesel bir ifadesidir. Suç, hukuksal bir olgu olarak görülmesinin yanında toplumsal bir olgudur (Esen, 2008: 90). Alfieri'nin "Suçu cemiyet hazırlar, fert işler." sözü suça itilmiş çocuklar için yerinde bir saptamadır. Bu itilme, anomilere ve toplumdaki boşluklara denk gelmektedir. Anomiler ve boşluklar anlaşılabilirse çocuk suçluluğundaki oranlar da düşürülebilir.

Suçluluk; "sözcük anlamıyla kötülük yapmayı, suç işlemiş olmayı ya da belli bir görevi yerine getirmemeyi anlatan ve bu anlamıyla yasalarla kesin olarak tanımlanmamış bir terimdir. Fakat bu terimin, özel olarak çocuk suçluluğu şeklinde kullanıldığı zaman, saygı duyulan değerlere saldıran hareketlerden (bir araya gelen gençlerin gürültülü buluşmaları, okulu asma) küçük ve zaman zaman daha ciddi suçlara (dükkân soyma, meskene tecavüz ve araba hırsızlığı gibi) kadar çok geniş bir kapsamdaki davranışları anlattığı da vurgulanmalıdır." (Marshall, 2012:704)

Çocuk suçluluğu, diğer suçlardan çok farklı bir yapıya sahip değildir. Psikolojik ve fizyolojik gelişimini tamamlamamış çocukların işledikleri suçlar ile yetişkinlerin işlemiş oldukları suçlar, dış görünüşleri itibariyle birbirine benzemektedir. Ancak çocukları suç işlemeye iten faktörler farklılaşmaktadır. Bireysel ve sosyal nedenlerin yanı sıra birçok kuvvetli ya da zayıf neden birleşerek çocukları suça itebilmektedir (Yağbasan, 2012: 6).

İçli'nin (2009: 27); "Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'de kent bölgelerinde Çocuk Suçluluğu" başlıklı çalışmada çocuğun suçlu davranış ortaya koyması ve ailesinin sosyo-demografik özellikleri, gelişmiş ülkelerle karşılaştırılarak araştırılmıştır. Mülakat yoluyla veri toplanan araştırmaya 165 çocuk katılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların 162'si (% 98) erkektir. En çok işlenen suçlar arasında hırsızlık (% 52) ve yaralama (% 20) suçu yer almaktadır. Çocukların % 33'ünün suç işlediği yaş 14'tür. Çocukların % 28'inin ailesi, çocuğun doğduğu ilden başka bir ile göç etmiştir. Yine çocukların % 51'inin suç işlediği süreçte eğitimine devam etmediği görülmüştür. Ailelerin çoğunda aile fertlerinin sayısı fazladır. Eğitim düzeyleri ve maddi durumları ise düşüktür. Bu durumda karşımıza yetersiz anne ve baba kontrolü çıkmaktadır. Aynı suça karışma durumlarında tekrarlanmaların yaşanması ve sigara kullanımları, suç profili açısından riskli faktörlerdir.

Suçluluk biçim değiştirmekte, her yerde her zaman aynı şekilde ortaya çıkmamakta ve ortaya çıktığı haliyle ceza baskısını üzerine çekmektedir (Durkheim, 2014: 99). Bu nedenle de suç değil fakat suçun ortaya çıkışı normal bir durum olmaktadır. Durkheim, suçun her dinç toplumun tamamlayıcı bir bölümü ve kamusal sağlığın da bir ögesi olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre suç gerekli bir unsurdur ve toplumsal koşullar suçun şeklini belirlemektedir. Toplumsal yaşamın temel koşulları, ahlakın ve hukukun doğal dönüşümü açısından vazgeçilmez koşullardır. Bu nedenle de

Durkheim'in görüşüne göre suç işleyen kişiler, gelecekteki ahlaki durumun öncüleri olmaktadır. Burada bir etki-tepki söz konusudur denebilir. Ortada bir suç var ise, bu suçun karşılık geldiği ahlak ve hukuk da var demektir.

Suç, kimi ortak duygulara saldıran, özel bir güce sahip olan ve görülebilen bir eylemdir. Herhangi bir toplumda suç olarak bilinen eylemlerin yapılmaz hale gelmesi için, o eylemin etki ettiği tüm bireylerin zihninden silinmesi gerekir. Böyle bir silinme gerçekleşse bile yine de suç eylemi ortadan kalkmayacaktır. Çünkü suç, biçim değiştirmiş bir vaziyette yine toplumda var olmaya devam edecektir. Bunun nedeni, suç kaynaklarını kurutacak olan faktörün kendisinin yeni bir suç eylemini ortaya çıkarabilme özelliğine sahip olmasına dayanmaktadır.

Durkheim, insanları *istekleri sınırsız olarak yaratılmış varlıklar* olarak tanımlamaktadır. İnsanların isteklerini ancak toplumsal yaptırımlar durdurulabilir. Toplumsal düzende bozulmalar meydana geldiğinde, toplumsal yaptırımların bireyler üzerindeki etkisi sekteye uğramakta ve denetleyici özelliği azalmaktadır. Bireysel arzular artık kurallar ile düzenlenmemektedir ve bireyler isteklerinin arkasından ilerlerken ahlaki bir rehberliğe sahip değildirler (Coser, 2010: 130). Bu rehber eksikliği, toplumda suçlara karşılık gelmektedir. Ancak bu eksikliğin giderilmesi ile toplumsal vicdan rahatlatılmış ve suçun önüne geçilmiş olunabilir.

Bir suç karşısında toplumsal vicdanın rahatlatılması önemli bir durumdur. Çünkü eğer toplumsal vicdan yeteri kadar rahatlatılmamış ise gerçekleştirilen suçun tekrarlanma ihtimali oldukça yüksektir. Toplumsal vicdanı rahatlatacak olan ise yaptırımlar yani ceza kanunlarının kendisidir. Türkiye Cumhuriyeti hukuk sisteminde suçlu çocuk, bir ceza karşılığı olan hukuk kuralı ihlal etmiş ve henüz 18 yaşını doldurmamış bir bireydir. Türk Ceza Kanununda 18 yaşını doldurmamış olan kişiler için verilen cezalar 3 gruba ayrılarak irdelenmektedir. 12 yaşındaki çocuklar için cezai sorumluluk yoktur. 1 yıl hapis cezası gerekiyorsa tedbir uygulanır. 12-15 arasındaki çocuklar, kısmi cezai ehliyete sahip görüldükleri için, işledikleri suçun bilincinde olmaları durumunda ceza belirli indirim uygulanarak verilmektedir. 15-18 yaş grubundakiler ise işledikleri suçun bilincinde ve sonuçlarını kavrayacak durumda olmaları sonucu ceza alırlar ve indirimden yararlanırlar (Hançerli, Sevinç vd., 2011: 194).

Çocuk suçlulara karşı ceza hukuku vardır. Fakat Yavuzer'e (1998: 32) göre çocuklar, hangi kurallara niçin uymalarının gerekli olduğunu anlamakta yetersizdirler. Çünkü çocuklar, yeterince sosyalleşmemişler ve sosyalleşme sürecini tamamlayamamışlardır. Çoğu zaman yetişkin kişiler, çocuklara uymaları gereken kuralları nedenleriyle anlat(a)mamaktadırlar. Ayrıca zaman zaman belirlenmiş kurallar, çocukların istekleri ile çelişmektedir. Çocuklara uymaları gereken kurallar, büyükler tarafından neden-sonuç ilişkisi vurgulanarak anlatılmadığı takdirde, çocuklar suç teşebbüsünde bulunabilir. Çünkü davranışın yasak olduğu söylenmiştir; ama neden yasak olduğu iyice anlatıl(a)mamış olabilir.

Zira çocukluk, kimlik arayışının en yoğun olduğu dönemdir. Dünyada olup biten her şeyi kendilerine göre açıklamaya çalışırlar. Bu anlayış, gençlerin değer yargılarını ve normları benimsemelerine ya da onları reddetmelerine olanak tanır. Çevreleriyle olan

ilişkilerinde her türlü değeri ve kuralları benimsemeye ya da reddetmeye, buldukları ortama göre davranışlar sergilemeye ve yeni roller üstlenmeye hazır hale gelmektedirler. Bu kendi kimliğini oluşturma süreci, çocukların ya da genç kesimin suça sürüklenmesiyle sonuçlanabilmektedir.

Literatüre bakıldığında, suça sürüklenme süreçleri açıklanırken genelde dört kuram üzerinden gidildiği görülmektedir: Alt Kültür Kuramı, Sosyal Kontrol Kuramı, Etiketleme Kuramı, Sosyal Öğrenme Kuramı.

Genellikle çocuk veya genç çeteler içinde bulunan, alt sınıfa ait olan bireylerin, sapma ve suçluluk davranışları, alt kültür kuramları tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Alt kültür kuramlarının başlıca varsayımı, suçlu davranışların çoğunluğunun bir grup ya da çete içinde ortaya çıktığı yönündedir. Çocuk suçluların birlikte hareket ettikleri, yalnızken sergiledikleri davranışlarında grup, çete ve akranlarından etkilendikleri iddia edilmektedir. Alt kültür kuramları, kriminoloji içerisinde gençlik çetelerini oluşturan alt sınıftan erkekler arasında çocuk suçluluğu oranlarını tespit etmenin bir yolu olarak ortaya çıkmıştır (Miller, 1958: 5-19; Shoemaker, 1990: 14; Siegel, 2009:181; akt.; Ayan, 2011: 24).

Alt kültür kuramları, suç işleme halini alt tabakaya ait bir görüngü olarak gördüğünden gerilim kuramı ile benzerlik göstermektedir. Albert Cohen, suçun ana nedeni olarak Amerika toplumlarındaki çeşitliliği görmektedir. Merton değerler ile araçlar arasındaki gerilime gösterilen bireye özgü sapkın davranışlar üzerinde dururken, Cohen bu tepkilerin alt kültürler aracılığıyla bütün halinde oluştuğunu vurgulamaktadır (Giddens, 2008: 846).

Kuramlardaki genel düşünce, kontrol etme gücüne sahip olanların olmaması veya yetersiz olması durumunda çocukların suç davranışını gerçekleştirdikleri yönündedir. Çocuk suçluluğunu denetleyen düzeneğin yokluğunda yahut çalışmaması halinde meydana çıkan eksiklikten kaynaklanan bir durumdur. Sosyal kontrol, kişisel ve toplumsal olmak üzere iki tipte ele alınmaktadır. Kişisel kontrol sistemleri, birey kaynaklı etkenleri, özellikle psikolojik olanları içine almaktadır (Ayan, 2011: 30). Bu kuramlarda genel olarak, zayıf kişilik yapısı ve zayıf olan toplumsal denetim etkenlerinin sosyalizasyon deneyimleri ve var olan sosyal konum aracılığıyla çocuk suçluluğuna faydası bulunduğu belirtilmektedir. Kusurlu kontrol sistemleri, sosyal normları öğrenmeyi ve doğru davranışlarla bunları uygulamayı olumsuz etkilemektedir. Kendini değersiz görme ve anti sosyal tutumlar karşılıklı olarak olumsuz aile ve okul çevrelerinden meydana gelmektedir (Hunter ve Dantzker, 2005:107-108; Shoemaker, 1990: 173-175; akt.; Ayan, 2011: 30).

Sosyal kontrol kuramı, suçluluk olgusunu bireyin sosyal yapıya olan bağlılık yahut zayıflık konusu üzerinden tartışmaya açmaktadır. Bu kurama göre; bireyin sosyal yapıya duyduğu bağlılık hissi; aile, okul, akran grubu ve inanç gibi insan davranışlarını büyük oranda etkilemekte ve bunu kontrol altında tutmaya çalışan bazı geleneksel kurumlar yoluyla yapmaktadır. Bu çerçevede sosyal kontrol kuramına göre, bireyin söz konusu bu kurumlara olan bağlılık düzeyinin artması doğrultusunda sapkın ve suç davranışını ortaya koyma olasılığı da azalmaktadır. Görüldüğü gibi bu kuram, suçluluğu bireyin

toplumsal değer ve kurallara olan bağlılığının azalması yahut esnek hale gelmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Kızmaz, 2004: 295). Toplumsal sapmayı, insanların ne yaptıkları ile değil, diğer insanların onların davranışlarına verdikleri anlamlar ile açıklama iddiasının temsilcilerine göre gerçeklik ve sapma görecelidir; zamana ve mekâna göre değişiklik göstermektedir (Bozkurt, 2011: 185).

Etiketleme kuramına göre, çocuk suçluluğunun başlangıcında birden fazla etken rol almaktadır. Suçluluğun tekrarlanmasında en önemli faktör etiketlemedir. Suçlu davranışın tekrarlanmasında biçimsel etiketlenmelerin önemi büyüktür. Çünkü böyle etiketlemeler, çocuğun kişiliğinde olumsuz etkiler yapar. Çocuk, kendini suçlu bir birey olarak görecektir ve öyle davranmaya başladığı andan itibaren çocuğun kendisi hakkındaki düşüncelerini değiştirecek ve kendisine vurulan etikete göre bir birey olarak yetişecektir (Hunter ve Dantzker, 2005: 111-112; akt.; Ayan, 2011: 35).

Gündelik hayatta öğrenilenlerin büyük çoğunluğunu oluşturan sosyal öğrenme, diğer insanlarla kurulan iletişim ile gerçekleştirilmektedir. Konuşmak, yemek, içmek ve otobüse binmek gibi davranışlar, gözlemler sonucunda öğrenilmektedir. Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına göre birey, yaptığı davranışları sadece pekiştirme aracılığıyla yapmamakta, davranma biçimi ve çevresel etkenlerin karşılıklı etkileşimi ile gerçekleştirmektedir (Deniz, 2008: 136). Sosyal öğrenme kuramı için çocuğun aile içerisinde ve yaşadığı çevrede gördükleri, öğrenme sürecinde önem arz etmektedir. Sosyal öğrenmesini suçlu bireylerin arasında gerçekleştiren bir çocuğun, suça karışması muhtemel bir durumdur.

Çocuk Suçluluğunda Ailenin Rolü

Marshall'a göre, "Aile; kan, cinsel ilişki ya da yasal bağlarla birbirine bağlı olan insanlardan oluşmuş, mahrem ilişkilerle örülü bir gruptur. Aile, zaman içinde ayakta kalmayı ve değişikliklere uyum göstermeyi başarmış, çok esnek toplumsal bir birimdir" (Marshall, 2012:7).

Aile, sadece çocuğun biyolojik olarak dünyaya gelişini ve biyolojik bakımını sağlayan bir oluşum değil, aynı zamanda onun karşılaştığı ilk sosyal örgütlenme olması bakımından önemlidir. Burada aile kurumunu önemli ve temel kılan husus, çocuğun ilk sosyalleşme alanı olmasından kaynaklanmaktadır.

Sosyal bir varlık olarak aile içinde dünyaya gelen çocuk, toplumun gelenek ve görenekleri çerçevesinde kendisine biçilen role göre büyüyecektir. Çocuk ya da genç, toplumun kendisine yüklediği rollerin gereğini yerine getirmektedir. Bu rolleri yerine getirirken karşılaştığı ya da içinde bulunduğu çevre, içerisinde suçluluğu barındırıyorsa, çocuk da suç işleyebilecek hale gelebilir (İçli, 2009: 8).

Öyle ki suça karışmış olan çocukların önemli bir kısmının ailesinde, daha öncesinde suç işleyen bireylerin bulunması, suç ve aile ilişkisinde çocuğun kendisine yanlış rol-model almasının göstergesidir (Canatan ve Yıldırım, 2011: 186). Yanlış rol-modelin dışında suça karışmış birçok çocuğun ailesinde işsizlik, yoksulluk, annenin dışarıda çalışması ya da aynı nedenlerden dolayı çocuğun dışarıda çalışması gibi yetersiz ekonomik koşullar da etkili olmaktadır. Ailenin maddi durumunun iyi olmaması; yoksulluğun fazla olduğu yerlerde ikamet etmelerine ve olumsuz sağlık şartlarına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda çocuklar bu bölgelerde yaşayan suçlu

kişilerle iletişim kurmakta, bu durum da aile dışından suçlu bireylerin eylemlerini ve davranışlarını taklit etmelerine neden olmaktadır.

Çocukların kendi kimliklerini oluşturma girişimlerinde oldukları bu dönem boyunca, baskı ve otoritenin ağır bastığı ortamlarda sıkça kullanılan ceza, çocuktaki vicdan gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durum, çocukta suçluluk duygusu yaratmakta ve özgüvenini azaltmaktadır. Ayrıca şiddet ve dayanın sürekli olduğu ailelerde çocuk, aileye karşı asi ve dış ortamda kavgacı olabilmektedir. Bu tür ailelerin çocuklarında yalan söyleme, hırsızlık yapma, okul ve sosyal yaşamda başarısız olma gibi olumsuz davranışlar görülebilmektedir (Çetinkaya, 2007: 69). Aile bireyleri tarafından sergilenen olumsuz davranışlar, çocuk tarafından algılanmakta ve bu davranışları başkalarına uygulamaya kaçınılmaz bir durum teşkil edebilmektedir.

Çocukluğun sosyal ilişkilerinin gelişmesinde, anne ve çocuk arasındaki iletişimin önemi büyüktür. Ebeveyn ile çocuk arasında kurulan etkili bir iletişim, çocuğun sağlıklı bir kişiliğe sahip olmasına ve başkaları ile yararlı ilişkiler kurmasına yardımcı olmaktadır (Flannagan ve Hardee, 1994; akt.; Çağdaş, 2009: 29). Büyük kentlerde kadının çalışma yaşamına girmesi sonucu, çocuğuna ayırdığı zaman azalmakta ve çocuk beklediği kadar ilgi görememektedir. Çocuklar, yuva veya kreşlere bırakılmaktadır (Tezcan, 2012: 25). Bu durum, çocuğun aile kurumundan, anne şefkatinden uzak kalmasına ve sağlam bağlar kuramamasına neden olabilmektedir. Erken yaşta okul hayatı ile tanışan çocuk, okul çevresi ile sosyalleşmeye başladığı vakit aile mekanizması, çocuğun üzerindeki hakimiyetini okul ile paylaşmak zorunda kalmaktadır. Bu yüzden çocuk ve suç arasındaki ilişkide aileden sonra en önemli ikinci faktörün okul/egitim faktörü olduğu söylenebilir.

Kentleşme ve Suç İlişkisi

Kentleşme, geleneksel toplum ilişkilerinin yeniden kurgulandığı, kurumların ve topyekûn sosyal yapının öncekine göre farklı biçimlendiği oldukça karmaşık bir durumu ifade etmektedir (bkz. Weber, 2012).

Kent, nüfus yoğunluğunun fazla olduğu ve homojenliğin yok denecek kadar az olduğu, heterojen bir yapıya sahip olması sebebiyle kontrol altında tutulması oldukça zor olan bir alan olarak görülmektedir. Köyden kente göç etmişler açısından kent; köydeki birlik ve beraberliğin olmayışı, dışlanmanın fazla olduğu, toplumsal ve maddi şüphelerin fazla olduğu, bu açıdan kendini koruma güdüsünün en üst seviyede sezildiği, sapkın davranış biçimlerine açık bir ortamı temsil etmektedir (Karasu, 2008: 258).

Kentleşme ise toplumsal, çevreyle ilgili, ekonomik ve kültürel gelişme ve ilerlemeye verilen bir adlandırmadır. Kentleşmede her zaman olumlu gelişmeler yaşanmamaktadır. Sağlıksız yaşanan kentleşme; beraberinde düzensizliği, kuralsızlığı, bireyin yalnızlığını, insanların birbirlerine yabancılaşmasını, gelir dağılımında gerçekleşen adaletsizliği ve suç artışını beraberinde getirmektedir (Bal, 2008: 74). Bunların yanı sıra kentleşme, toplumsal yapıda nitelikli değişimleri, kültürün çeşitlenmesini, doğa ve insan ilişkilerindeki farklılaşmayı da barındırmaktadır.

1950 yılından sonra nüfusun hızla artış göstermesi, tarımda makineleşmenin artması, düzensiz toprak dağılımının olması, özellikle büyük şehirlerde iş imkânının

fazla olması ülkemizde kırsaldan kente göçü artırmıştır. Göç eden ailenin geldiği kent merkezlerinde konut ve işsizlik sıkıntısı yaşadığı düşünüldüğünde çocuğun isteklerini karşılamakta zorlanacağı aşikârdır. Çocuk isteklerini ailesinin karşılayamadığı durumlarda uygun olmayan yollara başvurabilir ve suç davranışını gerçekleştirebilir. 1920’lerde öne çıkan ve Show ile Mckay; Chicago örneği üzerinden “sosyal organizasyonluk” yaklaşımı ile işlevselci yaklaşıma yakın bir bakış açısıyla kentlerde yaşanan değişim ve dönüşümün suçu doğurduğunu öne (Bohm, 1997; akt.; Önkal ve Sarı, 2013: 185). Kentleşmeyle beraber artan göç ve nüfus artışı, kentin dokusunun sosyo-ekonomik ve kültürel yönden çeşitlenmesine neden olmaktadır. Sanayileşme sonucu görülen hızlı sosyal hareketlilik ve nüfus artış sorunu suçu doğurmaktadır. Suç, kentlerle birlikte ele alınırsa, suçu azaltma ve önleme çalışmaları yapıldığında olumlu sonuçlar alınabileceği söylenebilir (Gürbüz, 2015: 4).

Kentleşme olgusunu ele alan “sosyal organizasyonluk yaklaşımı”, sosyolojide kent çalışmalarını başlatan ve ABD kökenli en önemli yaklaşım olan Chicago okulu düşüncesine dayanmaktadır. Chicago okuluna göre kentler, merkezi bir bölgenin etrafında halkalar halinde çemberler çizerek büyümektedir. Büyüyen kent merkezinin etrafında yoğun suçluluk alanları oluşmaktadır. Hızlı sanayileşme sonucunda sanayi kuruluşları ile gecekondulaştırılan alanlar; sapkın davranışlar, fuhuş, uyuşturucu kullanımı ve intihar gibi durumlara oldukça çok rastlanan alanlar haline gelmektedir. Çöküntü bölgeleri olarak da görülen bu yerler, genelde alt sınıf olarak betimlenen insanların yaşadığı sokaklardır. Etnik olarak çeşitlilik söz konusu olan bu yerlerde suç kendi kendini yenilemektedir (Ellis ve Walsh, 2000; akt.; Önkal ve Sarı, 2013: 185). Ancak ABD için ortaya atılan bu fikirler çerçevesinde oluşturulmuş teorinin Türkiye gecekondulaşması içinde tam anlamıyla geçerli olduğunu söylemek doğru olmaz. Zira köyden büyük şehirlere göç eden insanlar, kendi aralarında yeni dayanışma mekanizmaları oluşturarak sosyo-ekonomik yardımlaşmayla şehrin yeni insanları ile -hazırlayıcı eğitimler de dahil olmak üzere- birçok iç güçlendirici örgütlenme biçimlerini kurabilmektedirler. Hemşehri dernekleri üzerinden kurulan örgütlenmeler bunun en tipik örneğidir.

Okul-Suç İlişkisi

Yavuzer’e (1998: 162) göre okul, çocukların gelişim ve alışma evresinde zorlukların üstesinden gelebilmeleri için yardımda bulunmalıdır. Fakat fark etmeksizin uyum güçlüklerini artırıcı etkilerde de bulunabilmektedir. Bunun sonucunda ise çocuk okuldan uzaklaşarak hırsızlık, gasp, istismar vb. suçlara yönelebilmektedir.

Okul-suç ilişkisi, sosyolojik suç kuramları içerisinde özellikle sosyal kontrol, gerilim ve etiketleme kuramları açısından çözümlenebilmektedir. Sosyal kontrol kuramı, suçluluk olayını bireyin sosyal yapıya olan bağımlılığı ya da zayıflığı konusunda tartışmaya konu etmektedir. Sosyal kontrol kuramına göre bireyin sosyal yapıya olan bağımlılığı; inanç, eğitim ve aile gibi bireyin hal ve hareketlerini büyük oranda oluşturan ve kontrol eden kimi gelenekçi kurumlar yoluyla oluşturulmaktadır. Bu çerçevede sosyal kontrol kuramına göre bireyin okula olan bağlılığı artış gösterdikçe sapkın ve suç tutumu davranışlarında da azalma meydana gelecektir (Kızmaz, 2004: 295).

Öğretmen ve okul yöneticilerinin öğrencilerle olan ilişkilerinin, çocuk suçluluğunun önlenmesi hususunda önemli bir yere sahip olduğu düşünüldüğünde, eğitim sürecinin bu iki aktörlerinin konuya ilişkin bilinç düzeyi önem kazanmaktadır. Bilir, bu durumu şöyle örneklendirmektedir: “Suçlulukla etkin bir mücadele için sinekleri tek tek öldürmek (suçların işlenmesinin önlenmesi) yerine, bataklığı kurutmayı (suçluluğun, suçlu kişiliğin oluşumunun önlenmesi)” ve bunun nasıl yapılabileceği ile ilgili okulun işlevini ve suç önleme stratejilerindeki yerini ve etkinliğini belirlemek gerekmektedir. Etkinliğin oluşturulmasında okul kaynaklı koruyucu önlemleri uygulayacak olan yönetici ve öğretmenlerin görüşleri son derece önem arz etmektedir (Bilir, 2009: 4). Kısaca çocuk suçluluğunun panzehirinin okullar olduğu söylenebilir.

Şiddet-Suç İlişkisi

Şiddet, bireyin yaşam gücü ve fiziksel bütünlüğüne dair her çeşit manevi ve maddi olumsuzluğu ifade etmektedir. Saldırganlık ve güç kavramları, şiddet davranışıyla doğrudan ilişkisi bulunan kavramlardır. Gücün birey tarafından grup ya da toplum bazında zarar verici saldırganlık yönelimi amacıyla kullanılması genellikle “şiddet” olarak anlamlandırılabilir (Ayan, 2009: 16-17).

Çocuğun ruhsal açıdan gelişmesine zarar veren, sözle iletilen ya da sözle ifade edilemeyen davranışlar da şiddet olarak ele alınmaktadır. Bu şiddet çeşidi, duygusal istismar olarak açıklanmaktadır. Çocuklar, duygusal istismara en çok aile içerisinde uğramaktadırlar. Duygusal istismar olarak görülen davranışlar, uygunsuz sözlerin ve küfürlerin söylenmesi, küçük düşürücü sözler sarf etmek, dalga geçmek, her daim akran grubuyla karşılaştırmak, başarısız olduğu durumları çocuğun sürekli önüne koymak ve çocuğa karşı bağırarak konuşmadır. Bu tür davranışlar, çocuklarda birden fazla ruhsal ve duygusal problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmakta; dolayısıyla fiziksel ve zihinsel gelişimleri olumsuz etkilenmektedir (Özbey, 2008: 169).

Şiddet, aile içerisinde fazlaca görülen bir sorunu teşkil etmektedir. Zihinsel şiddetin yanında ev içi fiziksel şiddet, ailenin bir ferdinin diğer ferde yahut fertlere yönelik gerçekleşen fiziksel istismar olarak tanımlanmaktadır (Giddens, 2008: 261). Kısaca şiddetin şekli ne olursa olsun ev içi şiddet diğer adıyla aile içi şiddet, çocuğu zihinsel ve fiziksel olarak olumsuz yönde etkilemektedir.

Çocuk Suçluluğu İle İlgili İstatistiksel Veriler

Türkiye’de 1937 yılında Hilmi A. Malik tarafından yapılan ve Türkiye’nin farklı kentlerindeki 732 suçlu çocuğu temel alan istatistiksel çalışmanın sonucunda, suçlu çocukların % 46’sının şahsa karşı, % 20’sinin cinsel istismar, % 30’unun mala karşı ve % 3’ünün de farklı türde suç işledikleri görülmüştür. Aynı yıllarda Hadi Tan’ın Adalet Bakanlığı ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünde, 395 suçlu çocuğa ait dosya üzerinde yapmış olduğu incelemeler sonucu, bu suçlu çocukların % 38’inin bireye karşı, % 26’sının cinsel istismar suçu, % 16’ının mala karşı, % 21’nin de diğer suçları işledikleri görülmüştür. 1972 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yayımlanan “Kadın ve Çocuk Hükümlüler Anketi” Türkiye’de ilk kez gerçekleştirilen geniş kapsamlı bir anket niteliği taşımaktadır. Hükümlü çocukların sosyo-ekonomik ve kültürel yüzlerini açıklayan bu istatistiksel çalışmada, 1972 yılında incelenen toplam 1.181 hükümlü

çocuktan % 37,5'nin şahsa karşı, % 32,3'ünün cinsel, % 26,9'unun mala karşı suç işledikleri görülmüştür. 1979 yılında yayımlanan Türkiye İstatistik Yıllığında verilen istatistiksel bilgilere göre, 1971 yılında ceza ve ıslah evlerine giren 12-15 yaşları arasındaki hükümlü çocukların tamamının 963; 16-18 yaş arasındaki çocukların ise 4.289 olduğu görülmüştür. 1977 yılında ceza kurumlarına giren 12-15 yaşlarındaki hükümlü çocuk sayısının 500'e; 16-18 yaşlarında hüküm giyen çocukların sayısının da 1.099'a kadar indiği görülmüştür (Yavuzer, 1981: 17-18). Verilerden de anlaşıldığı üzere çocuk suçluluğunun önemli bir sorun olduğu aşikârdır. Geçmişten günümüze doğru kimi yıllarda artış gösteren çocuk suçluluğu, kimi yıllarda düşüş göstermektedir. Bunun nedenleri Türkiye'yi kapsayacak geniş ölçekli çalışmalarla ortaya konmalıdır.

Tablo 1: 27 İilde yıllara göre suç isnadı ile güvenlik birimine getirilen ve oradan adli birimlere sevk edilen çocukların oranı

Suç isnadı ile güvenlik birimlerine getirilen çocuklar					Adli birimlere sevk edilen çocuklar
Yıl	Erkek	Kız	Toplam	Erkek (%)	TOPLAM
1997	20,850	1,455	22,305	93,5	21,546
1998	24,613	1,854	26,467	93,0	25,547
1999	22,967	1,832	24,799	92,6	24,224
2000	23,337	1,857	25,194	92,6	24,576
2001	24,080	2,102	26,182	92,0	25,557
2002	29,585	3,031	32,616	90,7	31,656
2003	34,428	3,673	38,101	90,4	37,077
2004	41,130	4,195	45,325	90,7	44,109
2005	40,574	3,925	44,499	91,2	43,033
2006	42,393	4,398	46,791	90,6	44,685

Not: Tablodaki verilerin kapsadığı 27 il şunlardır: Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, Isparta, İçel, İstanbul, İzmir, Kars, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Muğla, Sakarya, Tekirdağ, Samsun, Trabzon, Şanlıurfa, Zonguldak. Kaynak: TÜİK. *Güvenlik Birimlerine Gelen ve Getirilen Çocuklar* (çeşitli yıllar).

Bu çalışmalardan elde edilen verilere göre, 27 il toplamında suç isnadı ile güvenlik birimlerine getirilen ve oradan da adli birimlere sevk edilen çocukların sayısı 1997-2006 yılları arasındaki 12 yıllık dönemde 21.546'tan 44.685'e yükselerek % 107 oranında bir artış göstermiştir (Topçuoğlu, 2014:218).

Tablo 2: 81 ilde yıllara göre suç isnadı ile güvenlik birimlerine getirilen ve oradan adli birimlere sevk edilen çocuklar

Suç isnadı ile güvenlik birimlerine getirilen çocuklar					Adli birimlere sevk edilen çocuklar
Yıl	Erkek	Kız	Toplam	Erkek(%)	Toplam
2007	25,470	2,716	28,186	90.4	24,076
2008	56,465	5,965	62,430	90.4	54,592
2009	61,151	7,193	68,344	89.5	57,859
2010	74,251	9,142	83,393	89.0	72,087
2011	76,396	8,520	84,916	90.0	74,215

Tablo 2’de 2007 verileri sadece Temmuz ve Aralık arasındaki 6 aylık dönemi kapsamaktadır. Kaynak: TÜİK (2007-2011) *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar*.

2007-2011 yılları arasındaki son 4 yıllık dönemde Türkiye genelinde elde edilen verilere göre suç isnadı ile güvenlik birimlerine getirilen ve oradan da adli birimlere sevk edilen çocukların sayısının 54.592’den 74.215’e yükselmesi ile suç oranlarında % 36’lık bir artış gözlemlenmiştir.

Türkiye’de çocuk suçluluğuna ait bir diğer veri kaynağı da ceza infaz kurumlarına giren çocuk ve genç hükümlü sayılarına ilişkin verilerdir. (Bu bilgiler, 1951 ile 2005 yılları arasında TÜİK tarafından yayımlanan Adalet İstatistikleri kapsamında yer alırken, 2006 yılından itibaren Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri adı altında yayımlanmaya başlanmıştır). Cezaevine giren hükümlülerin yaş dağılımına bakıldığında, özellikle son beş yıldır 12-17 yaş arasındaki çocuk hükümlülerin oranında ciddi bir artış göze çarpmaktadır (Bkz. Tablo 3). Her ne kadar 12-17 yaş grubunda olup cezaevine giren çocuk hükümlülerin sayısı 2009 yılında bir önceki yıla göre biraz azalma gösterse de, genel olarak her yıl artış sergilemiştir. 2006 yılında toplamda 513 çocuk hükümlü cezaevine girmişken, 2010 yılına gelindiğinde bu sayı % 181 oranında bir artış gösterip neredeyse üç katına ulaşmış ve 1.443 çocuk hükümlü sayısını bulmuştur. Oysa aynı yıllar arasında 12-17 yaş grubundaki çocukların Türkiye genelindeki nüfus artışı çok daha az olduğundan (yaklaşık % 2-3 civarı), çocuk hükümlü oranlarında ciddi bir artış yaşandığını söylemek mümkündür (Topçuoğlu,2014:218).

Tablo 3: Yıllara göre cezaevine giren çocuk hükümlüler

Cezaevine giren çocuk hükümlüler (12-17 yaş arası)				
Yıl	Erkek	Kız	Toplam	Erkek (%)
2006	498	15	513	97.1
2007	825	15	840	98.2
2008	1,156	32	1,188	97,3
2009	1,064	23	1,087	97.9
2010	1,402	41	1,443	97.2

Bu veriler ışığında, çocuklarda suç işleme oranının artışı anlamak ve elde edilen sonuçlara göre önleyici programlar ve suç politikaları geliştirmek, eğitimciler ve politikacılarımızın öncelikli gündem maddelerinden biri olmaya devam etmelidir (Topçuoğlu, 2014: 218-219).

Tablo 4. Güvenlik birimlerine getirilen çocuklar (2012-2016)

Güvenlik Birimine Getirilen Çocuk Sayısı	Cinsiyet	Yaş Grubu	2012	2013	2014	2015	2016	Toplam
	Kadın	-11-17	78000	86000	92000	100000	115000	471000
Erkek	-11-17	167000	188000	198000	203000	218000	974000	

2012 yılından itibaren 2016 yılı dâhil olmak üzere çocuk suçluların sayısında artış olduğu görülmüştür. Tablo: 4'te verilen rakamlar, bu artışın miktarını göstermektedir. 2016 yılında güvenlik birimine getirilen çocukların toplam sayısı 333.475'tir. Çocukların % 54,8'i 15-17 yaş grubunda, % 23,2'si 12-14 yaş grubunda ve % 21,9'u ise 11 yaş ve altındadır. Güvenlik birimine getirilen çocukların % 65,4'ü erkek, % 34,6'sı kız çocuğudur. Suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimine getirilen çocuk sayısı 108.675'tir. Bu çocukların % 36,1'inin yaralama, % 23,1'inin hırsızlık, % 10'unun 5682 Sayılı Kanun'a Muhalefet, % 5,5'inin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak ve satmak, % 3,5'inin cinsel suçları, % 3,4'ünün mala zarar verme ve % 3,3'ünün tehdit suçunu işlediği görülmüştür. Bu veriler, 1 Ağustos 2017 yılına ait TÜİK raporundan alınan verilerdir. (www.tuik.gov.tr, 08.02.2018).

Tablo 5. İsnat Edilen suç türleri

İsnat Edilen Suç Türleri	Cinsiyet	Yaş Grubu	Toplam
Yaralama	Kadın	12-14	2040
	Erkek	12-14	7137
Gasp	Kadın	12-14	18
	Erkek	12-14	493
Uyuşturucu Mad.	Kadın	12-14	150
	Erkek	12-14	457
Hırsızlık	Erkek	12-14	599
	Kadın	12-14	599
Mala Zar. Ver.	Erkek	12-14	1004
	Kadın	12-14	82
Mala Zar. Ver.	Erkek	15-17	2080
	Kadın	15-17	211
Yaralama	Erkek	15-17	23496
	Kadın	15-17	4506
Hürriyetinden Yoksun Kılma	Erkek	15-17	1718
	Kadın	15-17	598

2016 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye’de suça sürüklenen çocukların yaş gruplarına, cinsiyetine ve hangi suçları işlediklerine bakıldığında çocukların kimi suçları az kimi suçları daha fazla işledikleri görülmüştür. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı suçuna karışan 12-14 yaş arası erkek çocuklarının sayısı 457, kız çocuklarının sayısı 150’dir. 15-17 yaş arası erkek çocukların sayısı 4.856, kız çocuklarının sayısı 470’tir. Cinsel suçlara karışan 12-14 yaş arası erkek çocuk sayısı 1.066, kız çocuk sayısı 72’dir. 15-17 yaş arası erkek çocuk sayısı 2.075, kız çocuk sayısı 197’dir. Aile düzenine karşı suçlara karışan 12-14 yaş arası erkek çocuk sayısı 49, kız çocuk sayısı 47’dir. 15-17 yaş arası erkek çocuk sayısı 431, kız çocuk sayısı 93’ tür. Yaralama suçuna karışan 12-14 yaş arası erkek çocuk sayısı 7.137, kız çocuklarının sayısı 2.040’ tır. 15-17 yaş arası erkek çocuk sayısı 23.496, kız çocuk sayısı 4.506’dır. Hırsızlık suçuna karışan erkek çocuk sayısı 6.879, kız çocuk sayısı 599’dur. 15-17 yaş arası erkek çocuk sayısı 15.253, kız çocuk sayısı 1.071’dir. (<https://biruni.tuik.gov.tr> (04.12.2017 /11: 33)).

2016 verilerine bakıldığında aile düzenine karşı işlenen suçların diğer suçlara oranla daha az işlendiği görülmektedir. En çok işlenen suçlar arasında hırsızlık, yaralama ve cinsel nitelikli suçların yer aldığı görülmektedir. Bu tür suçların ardından da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ve satımı gelmektedir. Türkiye’de çocuk suçluların artışına bakıldığında düzensiz aile yapılarının ve çarpık kentleşmenin olumsuz etkilerinin ön planda yer aldığı söylenebilir. Yaralama suçlarının bir kısmının para amaçlı yapıldığı varsayıldığında suç oranlarının neden yüksek olduğu aşikârdır (TÜİK, 2016). Aynı şekilde hırsızlık suçunun da önemli oranda işleniyor olması, çocuğun

yetersiz ekonomik gelirli bir aileye sahip olması ve olumsuz bir çevrede yetişiyor olunması ile açıklanabilir.

Tablo 6. Samsun ili suç mağduru çocuk sayısı (2014-2016)

Suç Türleri	Cinsiyet	Yaş Grubu	2014	2015	2016	Toplam
Aile Düzenine Karşı Suçlar	Erkek	12-14	4	4	8	16
	Erkek	15-17	2	2	6	10
	Kadın	12-14	6	16	29	51
	Kadın	15-17	36	30	53	139
Cinsel İstismar	Erkek	12-14	-	4	15	19
	Erkek	15-17	3	5	13	21
	Kadın	12-14	31	34	74	139
	Kadın	15-17	54	65	156	275
Hırsızlık	Erkek	12-14	-	3	3	6
	Erkek	15-17	3	12	23	38
	Kadın	12-14	3	3	5	11
	Kadın	15-17	3	4	13	20
Yaralama	Erkek	12-14	107	155	269	531
	Erkek	15-17	210	293	566	1069
	Kadın	12-14	79	80	152	311
	Kadın	15-17	110	135	313	558
Hürriyetten Yoksun Kılma	Erkek	12-14	-	1	3	4
	Erkek	15-17	4	1	9	14
	Kadın	12-14	6	13	25	44
	Kadın	15-17	26	32	53	111

Tablo 6’da Samsun ilinde son yıllarda çocukların daha fazla mağduriyet yaşadığı suç türleri ve erkek ve kız çocuklarının hangi suçları daha çok işledikleri görülmektedir. Samsun ilinde suç mağduru olan çocukların suç istatistiklerine de bakmak araştırma açısından önem arz etmektedir. Mağduriyete neden olan suç türlerinden olan aile düzenine karşı olan suçlarda 12-14 yaş grupları arasındaki erkek çocukların sayısı 2.016 yılında 8’e, kız çocuklarının sayısı ise 29’a çıkmıştır. 2015 yılında erkek çocukların sayısı 4, kız çocuklarının sayısı ise 16’dir. 15-17 yaş arası erkek çocukların sayısı 6, kız çocuklarının sayısı 53’tür. 2016 yılında ise erkek çocukların sayısı 2, kız çocukların sayısı 30’dur. Yine cinsel suçlarda 2016 yılı istatistiksel değerlerine göre 12-14 yaş arası erkek çocuklarının sayısı 15 ve kız çocuklarının sayısı 74’tür. 2015 yılında ise bu oran, erkek çocuklarda 4, kız çocuklarda ise 34’ tür. 2016 yılında 15-17 yaş arası erkek çocukların sayısı 13, kız çocuklarının sayısı 156’dır. 2015 yılı istatistiksel değerlerine bakıldığında erkek çocukların sayısı 5, kız çocuklarının sayısı 65’tir. 2016 yılında yaralama suçundan

mağdur olan 12-14 yaş arası erkek çocukların sayısı 269, kız çocukların sayısı 152'dir. Aynı suçtan mağdur olan 15-17 yaş arası erkek çocukların sayısı 566, kız çocuklarının sayısı ise 313'tür. 2015 verilerine bakıldığında ise 12-14 yaş arası erkek çocuk sayısının 155 ve kız çocuk sayısının 80 olduğu, 15-17 yaş arası erkek çocuk sayısının 293 ve kız çocuk sayısının 135 olduğu görülmüştür. Hırsızlık suçundan mağdur olan 12-14 yaş arası erkek çocuk sayısı 3 ve kız çocuk sayısı 5, 15-17 yaş arası erkek çocuk sayısı 23 ve kız çocuk sayısı 13'tür. 2015 yılı istatistiklerine bakıldığında 12-14 yaş arası erkek çocuk sayısı 3 ve kız çocuk sayısı 3, 15-17 yaş arası erkek çocukların sayısı 12 ve kız çocuk sayısı 4'tür. Diğer suçlara oranla daha az mağdur olunan suç türlerinden biri kişiyi hürriyetinden yoksun kılmadır. 2016 yılında bu suçtan mağdur olan 12-14 yaş arası erkek çocuk sayısı 3 ve kız çocuk sayısı 25, 15-17 yaş arası erkek çocuk sayısı 9 ve kız çocuk sayısı 53'tür. 2015 yılı verilerinde ise 12-14 yaş arası erkek çocuk sayısı 1 ve kız çocuk sayısı 13, 15-17 yaş arası erkek çocuk sayısı 1 ve kız çocuk sayısı 32'dir. 2014 yılı verilerine bakıldığında 12-14 yaş arası erkek çocukların cinsel istismar, hırsızlık ve hürriyetten yoksun bırakma suçlarından mağdur olmadığı görülmüştür. Son yıllara göre 2014 yılında, suç mağduriyeti yaşayan çocuk sayısının daha düşük olduğu görülmüştür.

Samsun ilinde 2016 yılı ve 2015 yılı suç mağduru olan erkek ve kız çocuklarının sayılarına bakıldığında bazı suçlarda önemli oranda bir artışın olduğu, bazı suçlarda ise erkek çocukların sayısının eşit olduğu görülmektedir. Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçundan kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha çok mağduriyet yaşadığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde cinsel istismar suçunda da kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha çok cinsel istismara uğradığı görülmektedir. Aile düzenine karşı suçlara bakıldığında yine kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha fazla suç mağduru oldukları kaydedilmiştir. Yaralama suçundan ise erkek çocukların kız çocuklarına oranla daha fazla mağdur olduğu tespit edilmiştir. Hırsızlık suçunda ise mağduriyet derecesinin birbirine yakın olduğu görülmüştür. (<https://biruni.tuik.gov.tr> 04.12.2017)

Çeşitli suçlardan hüküm giyen çocukların sayısına bakıldığında erkek çocukların kız çocuklarına oranla daha çok ceza infaz kurumlarına girdikleri görülmektedir. 15-17 yaş arasındaki erkek çocukların sayısının 12-14 yaş arası çocuklardan fazla olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle hırsızlık suçundan hüküm giyenlerin sayısı, diğer suçlara göre daha fazladır.

Görüldüğü gibi, çocukların suç işleme oranlarında bazı yıllarda azalma gerçekleşse de bu oran genel olarak yükselmeye devam etmiştir. Çocukların neden suç işlediklerinin ve çocuğu suça iten faktörlerin neler olduğunun araştırılması ve sorunlara yönelik çözüm üretilmesi çocuk suçluluğunun azalmasında etkili olacaktır.

Suç Korkusu

Suçun yakın çevrede ya da uzak çevrede olsa bile medya aracılığıyla biliniyor olması, bireylerin söz konusu suça ya da suç ortamının doğurduğu riskler nedeniyle bireysel olarak güvensizliği ve devamında tedirginliği ortaya çıkarabilmektedir.

Suç korkusu, bireysel ve toplumsal olmak üzere iki açıdan incelenmektedir. İnsanın yaşadığı toplumda, diğer insanların oluşturduğu suçlu davranıştan korkması

açısından bireysel bir anlam içermektedir. Bireysel suç korkusunun belirleyicileri; bireyin incinmesi, yaşam deneyimi, yaşı, cinsiyeti, suça karışıp karışmadığı, suç mağduru olması, ekonomik durumu gibi birçok değişkendir. Bunun yanında toplum içerisinde doğan bir korku türü olması açısından suç korkusu toplumsal olarak da incelenmektedir. (Sipahi, 2016: 39-40) Suç korkusu, kentsel yaşamda hemen hemen her ailede hissedildiği düşünülen bir durumdur. Zira kent ortamının heterojen bir yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde suç korkusunun hissedilmesi doğaldır.

Suç korkusu, sosyoloji literatüründe farklı açılardan incelemeye alınmıştır. Bireysel korku üzerinden konu ele alındığında bireysel korkular kişiye özgü ve gelip geçici bir yapıya sahiptir. Bu tür durumlarda insanlar neden korktuklarını bilmektedir. Ancak toplumsal korku bu durumdan farklılık gösterir. Toplumsal korku, yalnızca bireysel korkuların toplamı değildir. Nitekim bireyler, varlıklarını belirli kurumların desteğini almadıkça devam ettiremezler. Bilinçaltına yerleştikten sonra insan davranışlarını oradan yönlendirebilmeyi başaran bir korku çeşididir. Mesela bireylerin sokakta kapkaç kurbanı olabileceğini düşünmesi, evinin hırsız tarafından soyulacağını düşünmesi vb. durumlar insanların daima güvensizlik hissi duymalarına sebebiyet verebilmektedir. (Kul, 2013: 27)

Sipahi'ye (2016: 19) göre kentlerin kalabalık hale gelmesi ile orantılı olarak suç oranlarında da artış olmaktadır. Doğal olarak kentin yerlileri, suç artışlarında alt kesimi sorumlu tutmaktadır. Bu durum dışlanma sorununu da beraberinde getirmektedir. Özellikle 1980 yılından itibaren ortaya konulan neo-liberal politikalar, kentlerdeki eşitsiz gelir dağılımını belirgin hale getirmekte ve kutuplaşmayı artıran bir etken olmaktadır. Burada sözü edilen kutuplaşmadan kasıt, öteki olarak nitelenene karşı duyulan güvensizlik, endişe ve öfke gibi olumsuz duyguların daha da yeşermesine sebebiyet vermektedir. Kentlerde artan suç oranları, toplumdaki suç korkusunun yayılmasında etkili olmaktadır.

Kırsaldan kente artan göç ile yoğunlaşan ve ağırlığını, çeşitliliğini hissettiren kent mimarilerinin de suç oranları ile ilgisi vardır. Kırık camlar teorisinde, kentlerdeki mimari yapılarıdaki düzensizlikler ile suç oranları arasında bağ kurulmakta ve bu iki olayın birbirlerini destekleyici özellikler barındırdığı düşüncesini öne çıkaran bir bakış açısı yansıtılmaktadır. (Maskaly ve Bogges, 2014; akt.; Aytaç ve Diğ., 2015: 261) Kırık camlar teorisi, daha ağır türde suçların işlenmesinin önüne geçilebilmesi için, kentsel mekânlardaki düzenin oluşturulmasının ve oluşan düzenin devam etmesi gerektiğinin önemini vurgulamaktadır. Bakımsız yapılanmalar, ortada bırakılan sahipsiz araçlar ve düzenden yoksun çevre şartları gibi unsurlar düzeltilmelidir. Teoriye göre bu unsurlarla kentsel güvenlik arasında bir bağlantı vardır. Düzeni bozulan şeyler tekrar düzenli hale getirilebilirse düzen sağlanmış olur. (Wilson ve Diğ.; akt.; Aytaç vd., 2015: 261) Bu durumda suç işleme oranında azalma gerçekleşebilmektedir.

Çalışmanın Metodu

Yapılan çalışma, 1980 sonrası gerçekleşen hızlı kentleşmenin çocuk suçluluğuna nasıl etki ettiğini anlayabilmek, çocukta suç potansiyelini artıran faktörler arasında yer alan aile içi ilişki tarzları ve kentleşme olgusunun toplumsal değişimle beraber çocuk

suçluluğuna nasıl etki ettiğini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada “Kentleşme, aileler arasında bir eşitsizlik yaratmakta mıdır ve bu eşitsizlik çocuğu suçta iten bir etken midir?” sorusundan yola çıkılmıştır. Bu araştırmada, suç korkusu yaşayan çocuklarda ailenin etkisinin olup olmadığını, çocuğun ve ailesinin ekonomik durumu, eğitim durumu, yaş, cinsiyet vb. değişkenlerin çocuk suçluluğunda ne derece etkili olduğunu anlayabilmek amacıyla yapılmıştır.

Çalışma, sosyolojik yöntem kullanılarak kentleşme ve aile ikilisinin çocuk suçluluğunu nasıl etkilediğini ve suç korkusunun altında yatan nedenleri anlayabilmek, bu konular üzerine öneriler sunabilmek düşüncesiyle gerçekleştirilmiş bir araştırmadır.

Hızlı kentleşmeyle beraber suç oranının arttığı aşikârdır. Fakat yapılan araştırmalarda ayrıntılı olarak kentleşme ve aile kurumunun arasındaki ilişkinin çocuk suçluluğuna etkisi üzerine yoğunlaşmamıştır. Özellikle Samsun ilinde bu konuda ayrıntılı bir çalışmaya şu ana kadar yapılmış olan araştırma ve okumalarda rastlanmamıştır. Araştırma, sorunun niçin ve nasıl olduğuna ilişkin sorulara cevap bulabilmek, kentleşme ve aile kavramlarının çocuk suçluluğuna ve suç korkusuna etki etmesinin altında yatan faktörleri ortaya koyabilmek ve elde edilen sonuçlar ışığında bazı öneriler sunabilmek amacını taşımaktadır. Çalışma sonucunda toplumsal bir sorun olan çocuk suçluluğu, ilgili parametreler çerçevesinde anlaşılacak ve çocuklara dönük politika ve hizmet üreten resmi ve sivil toplum kuruluşlarının da yararlanabileceği bilgiler üretilmiş olacaktır.

Diğer taraftan çalışma, nitel bir araştırma özelliği taşımaktadır. Araştırmanın literatür dışı veri elde etme sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniği kullanma amacımız, araştırmaya katılan görüşmecilerin görüşlerinin, duygu ve düşüncelerinin bu teknikle anlaşılabilirliğinin düşünülmesidir. Nitel araştırmacı, araştırma ortamına dair samimi, birinci elden bilgiyi vurgulamalıdır. Kendileriyle inceledikleri olaylar arasına mesafe koymaktan kaçınılmalıdır. Buradaki amaç, keyfi fikirlerini ve ön yargılarını destekleyecek şekilde seçicilik değildir. Gerçek amaç, toplumsal yaşamı daha bütünsel olarak anlamak için kişisel anlayıştan ve duygulardan yararlanmaktır. Araştırmacı, kendi varlığını açık hale getirir ve önceki varsayımlarına karşı duyarlı olur. Nesnel yöntemlerin aksine açık sözlü ve dürüst olmalıdır. (Neuman, 2010: 226; Tekin, 2006) Görüşmecilerin görüşme esnasında hal ve hareketlerinin gözlemlenmesinin araştırma için faydalı bilgiler sağladığı düşünüldüğünden gözlemden elde edilen verilere de araştırmada yer verilmiştir.

Çalışma, Samsun iline bağlı İlkadım ve Canik ilçelerinden 12-17 yaş arası çocuğa sahip 40 anne ve babadan oluşturulan bir çalışma grubuyla yürütülmüştür. Her görüşmeciyle, 15 ile 25 dakika arasında değişen mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Canik ve İlkadım ilçelerinin seçilme nedeni, bu ilçelerin il dışından ve köylerden göç alıyor olması, şehir merkezinde ya da merkeze yakın yerlerde bulunmalarıdır. Diğer taraftan, İlkadım ilçesinin Canik ilçesine göre şehrin kentli yüzünü temsil etmesi ve tarihsel olarak uzun süredir yerleşmenin ve ticaretin merkezi olması nedeniyle her iki ilçede meskûn aileler araştırma için uygun bir veri kaynağı olmuştur.

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Yapılan çalışmaya Samsun iline bağlı İlkadım ve Canik ilçelerinden seçilen 12-17 yaş arası çocuğu olan anne ve babalar katılmıştır. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Anne ve babaların yaş aralığı 27-60 olarak belirlenmiştir. Eğitim durumları ilköğretim-lisans olarak ele alınmıştır. Çalışma için gerekli olan bilgileri elde edebilmek amacıyla görüşme formu hazırlanmış ve bu form eşliğinde görüşmecilerin düşüncelerine ulaşılabilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen veriler, çocuk suçluluğu ve suç korkusu ile ilgili öne çıkan faktörlerden olan davranışın modellenmesi, sosyal çevre, göç/kentleşme ve medya üzerinden temalaştırılmıştır.

Modelleme

Çocuğun dünyaya geldiği anda hazır bulduğu ve sonradan karşılaştığı her türlü ortam ve kişilerin, onun davranışında doğrudan etkide bulunabileceği literatürce ve görüşmeciler tarafından ortaya konmuştur.

“Suçluluk, bana göre öğrenilmiş bir davranıştır. Çocuk ya da birey fark etmez. İmkânlar ve yaşam tarzı suça sürükler. Hiç kimse isteyerek suç işleyip cezaevine girmek istemez. Çocuklarda özentili hayranlığı var. Benim çocuğum da öyle. Polat Alemdar gibi olmak istiyor ve çoğu çocuğun da böyle olumsuz özentileri olduğunu düşünüyorum. Başrolde olanlar gibi hep önde olmak istiyorlar. Kabadayı hareketlerde bulunuyorlar. Böyle giderse benim çocuğumun da suça karışacağından korkuyorum. Arkadaş çevresini güvenli bulmuyorum; ama o çevreden de onu uzaklaştırıyorum. Bana göre özentili çocukları suça itmektir.”(Anne, Satış danışmanı, 36 yaşında, Eğitim: Lise).

Genel olarak *“Suç, öğrenilen bir davranıştır.”* düşüncesi kabul görmektedir. Görüşmecilerden bir bölümü *“özentili”* kavramı üzerinde çok durmuştur. Bu kavramın çocukların suç işlemede etkili olduğunu vurgulamışlardır. Görüşmeler dışında sahada yapılan gözlemlerden elde edilen verilere göre çocuklar çevrelerindeki bireyleri kendilerine örnek almaktadırlar. Onların sahip oldukları bir yaşam tarzına sahip olmak istemektedirler. Onlar gibi giyinmek, onların gittiği ve zaman geçirdiği ortamlarda bulunmak istemektedirler. Maddi koşulları iyi olmayan ailelerin çocuklarında bu durum çok fazla görülmeyle beraber suça karışanların hepsi yoksul ailelerin çocukları olmamaktadır. Literatürde daha önce yapılmış çalışmalarda maddi durumu iyi olmayan ve genellikle büyük şehirlere göçle gelen ailelerin çocuklarının suça karıştığından bahsedilmiştir.

“Suçlu çocuk yoktur. Suça itilmiş çocuk vardır.” düşüncesinden yola çıkılarak çocuğun suçu isteyerek ve bilerek işlemediği; ailenin, arkadaş grubunun ve yaşadığı mekânında bu durumda etkili olduğu, sahada yapılan çalışma sonucunda görüşmecilerin verdikleri cevaplar ile netlik kazanmıştır.

“Suçlu çocuk yoktur, suça itilmiş çocuk vardır yargısına katılıyorum. Çünkü çocuğu yetiştirme tarzı ve ailenin verdiği terbiye çok önemlidir. Eğer çocuk anne ve babasından gerekli olan terbiyeyi almamışsa, doğruyu yanlış öğrenememişse, yanlış yola sapabilir. Yanlış insanlarla arkadaş olabilir. Yetiştirilme tarzı, çocuğun suça bakış açısını etkiler. Çocuğun suça itilmesinde

sosyal çevre ve aile çok önemli bir role sahiptir. İyi yetiştirilmiş bir çocukla başıboş bırakılmış çocuk aynı mıdır? Değildir tabii ki de. Anne ve baba çocuğuna gerekli ilgiyi göstermelidir. İlgi ve sevgi eksikliği, çocukların suça karışmasında en önemli etkidir. Yine çocuk ailede şiddet görüyorsa, üzerinde bir baskı hissediyorsa evden kaçma davranışında bulunacak ve ortada kalan çocuk suç tacirlerinin eline düştüğünde suç işlemeye başlayan bir birey haline gelecektir.”(Anne, Memur, 40 yaşında, Eğitim: Lisans).

Yapılan değerlendirmelerde çoğunluğun suçlu çocuğun olmadığını, suça itilmiş bir çocuğun var olduğunu kabul ettiği görülmüştür. Gerek yaşanan ortam gerekse anne ve babanın ilgisiz davranışları, çocuğun kendi haline bırakılması vb. durumların çocuğu suça iten nedenler arasında yer aldığı görülmüştür. Literatürde de savunulan bu durumu destekleyici bilgelere ulaşmak mümkündür. Ereş’in (2009: 92) değindiği gibi, Günce’nin 1983 yılında yapmış olduğu çalışmada çocukların suça karışmasına neden olan etkenlerin başında eğitimin eksik oluşu, sağlık koşullarının yeterli olmayışı, yetersiz bir aile eğitimi ve en önemlisinin de aile düzensizliği olduğu görülmüştür. Literatürde çocuk suçluğunun nedenlerinin çeşitli olmasının yanı sıra hemen hemen her görüşte aile başordedir. Görüşmecilerin çoğunluğu da ailenin en önemli etken olduğunu vurgulamakla birlikte başka etkenlerin de söz konusu olduğunu belirtmişlerdir.

Sosyal Çevre

Çocuk suçluluğunda ailenin ve çevrenin önemli etkisi olduğu düşünülmektedir. Genel olarak bu düşünce aileler arasında kabul görmektedir.

“Çocuk suçu çevreden daha kolay öğrenir. Yaşanılan ortam suça meyil veren bir ortamsa, çocuk da bu ortamda suça karışabilir. Suç davranışını normal bir davranış olarak algılayabilir. Varoş mahallelerdeki çocuklar daha çok suça yatkındır. Kültürsüz, eğitimsiz ve işsizliğin fazla olduğu yerler suça davetiye çıkarmaktadır. Çevreden gördüklerine özenerek o da suç işlemeye başlar. Ailede suç işleyen varsa yine çocuğun da suça karışması mümkündür.”(Baba, Memur, 49 yaşında, Eğitim: Lisans).

“Çocuğun suç işlemesinde öncelikli etki aileye aittir. Çevre daha sonradan gelir. Çocuk ilk eğitimini ailede alır, daha sonra çevreyle haşır neşir olur. İyi bir aile terbiyesi alan çocuk, çevrenin de olumsuz etkilerinden uzak kalacaktır.”(Baba, Serbest meslek, 36 yaşında, Eğitim: Lise).

Ayar ve Öztürk’e (2015: 19) göre; bazı çalışmalarda suç işleyen yahut suça karışan çocukların uyuşturucu madde kullandıkları ve tiner çektikleri ortaya çıkmıştır. Ailede uyuşturucu bağımlısı varsa çocuğun da bu aile bireyinden etkilenmesi doğaldır. Zira çocuk, ailesindeki bir kişi kullanıyorsa bu normaldir diye düşünebilir. Aile dışında çocuğun en çok zaman geçirdiği çevresinde madde kullanan varsa, çocuğun da madde kullanımına alışması beklenen bir durumdur. Madde bağımlısı olan çocuklar, uyuşturucu haplarını ya da tozunu almak için her türlü yola başvuracaktır. Gittikleri yol suça sürüklese de amacı için geri dönmeyecektir. Kendileriyle görüşülen ailelerin en çok korktukları durumlardan bir tanesi de çocuklarının uyuşturucu maddeye alışma olasılığıdır.

Sosyo-ekonomik durum, çocuk ve suç kavramları birbirleriyle ilişkili faktörlerdir. Maddi durumları iyi olmayan ailelerde çocuğun suça daha kolay bulaştığı düşünülmektedir.

“Sosyoekonomik durum, çocuğun suç işleminde etkilidir. Ekonomik yetersizlikler, kişiyi çaresiz bırakabilir. Aile içindeki ekonomik huzursuzluk çocuğa yansıtıldığında ve ahlaki değerler eksik olduğunda ve ailenin gösterdiği ilgi yetersiz kaldığında çocuk suça karışabilir. Özellikle ergen çocuklarda bu durum daha ağır hissedebilir. Çocuklarda özentili huyu çok fazla görülmektedir. Özenti elde etmek için ailenin maddi durumu iyi değilse bunu kanunsuz yollardan elde etmeye çalışır. Bu şekilde de suçlu bir çocuk olarak toplum karşısına çıkar.”(Anne, Eczacı, 45 yaşında, Eğitim: Lisans).

“Ailenin sosyo-ekonomik durumunun çocuğun suç işleminde etkili olduğu yargısına katılmıyorum. Öyle olsaydı eğer bütün fakir çocukları suçlu olurdu. Zengin olup da suç işleyen birden fazla çocuk var. Sadece sorun para olsaydı maddi durumları iyi olan çocuklar hiç suç işlemezdi. Bu durumun zenginlikle fakirlikle ilgisi yok. Bu tamamen ailevi bir sıkıntıdır. Bu durum biraz da çocuğun yetiştirilme tarzına bağlıdır. Aile çocuğu iyi yetiştirirse, varlığı yokluğu iyice öğretirse, çocuğun suça karışacağını düşünmüyorum. Çocuk helali haramı iyi bilmeli ki suç işlesin. Her şeyin başını ailenin vereceği eğitim çeker. Dini eğitimi iyi alan çocuk suça karışmayacaktır.” (Anne, Ev hanımı, 42 yaşında, Eğitim: İlköğretim).

Özenti kavramının çocuklar üzerinde etkileri söz konusudur. Çocuk, çevresindeki çocuklarda olanlardan kendinde de olmasını isteyebilmekte ve bu isteğini uygun olmayan davranışlarda bulunarak elde edebilmektedir. Birkaç anne ve baba ise sosyo-ekonomik durumun çocuğun suç işleminde etkili olduğu düşüncesini kabullenmemektedir. Her maddi durumu iyi olmayan ailelerin çocuklarının suça karışmadıklarını, bunun tersine zengin ailelerin çocuklarının da suça karıştıklarını belirtmektedirler. Onlara göre ailenin çocuğa beklediği ilgi ve sevgiyi vermemeleri, çocuğu yalnız bırakmaları, yetersiz eğitim imkânı sağlamaları suçlu davranışın en büyük nedenidir.

Konuyla ilişkin araştırması bulunan Ergene'ye (1992: 213) göre de sosyo-ekonomik durumun çocuk suçluluğuna etkileri söz konusudur. Maddi durumu iyi olmayan ailelerin çocuklarının diğerlerine göre suça karışması açısından farklılıklar söz konusudur. Sosyo-ekonomik durumun iyi olmaması, çocukları suça iten bir faktör olabilmektedir. Tabii ki her maddi koşulları kötü olan ailelerin çocukları suç işler denilemez. Yine de bireyleri suça iten faktörlerin araştırıldığı spesifik başka çalışmalara da ihtiyaç olduğunu belirtmek gerekir.

Anne ve babaların çocukları üzerinde hem olumlu hem de olumsuz davranışları söz konusudur. Çocuklarına karşı takındıkları tavırlar, sergiledikleri davranışlar çocuğun suç davranışını ortaya koymasına neden olabilmektedir. Yine aile içi yaşanan sorunlar veya anne ve babanın ayrı olması, çocuğu olumsuz etkileyebilmektedir.

“Çocuk, ailesinde bulamadığı ilgiyi ve sevgiyi çevrede arar. Yeni arkadaşlar edinir. Bu arkadaş grubu suça karışmış olanlardan değilse bu iyi bir durumdur. Ama genelde çocuklar hep suçlu kişiler tarafından yem olarak görülebilmektedir. Çocuklar savunmasız varlıklardır. Onlara ne denirse ona inanırlar. İşte bu durumda ailelere iş düşmektedir. Eğer bir çocuğu dünyaya getirmişsen onu gerektiği şekilde yetiştirmesini de bileceksin. Aile muhtaç olsa da çocuğunu muhtaç etmeyecek. Anne ve baba ayrı olsa da çocukla iletişimini kesmeyecek. Çocuğun karşındayken hal ve hareketlerine dikkat edecek. Çocuğun gözü önünde kavga edilirse çocuk da

gidip arkadaşıyla kavga edecektir. Aileler yeri geliyor kendi elleriyle çocuğunu suça itebiliyor.” (Baba, Memur, 41yaşında, Eğitim: Önlisans).

Aile içi sorunların çocuğu olumsuz etkilediği açıktır. Sahada elde edilen veriler de bu durumu desteklemektedir. Görüşmecilerin tamamı, aile içi sorunlarının çocuğu olumsuz etkilediğini, dağılan ailenin çocuğa yeterli ilgi göstermemesinin de çocuğu boşluğa düşürdüğünü ve çocuğun bu boşluğu farklı kişilerle doldurmaya çalıştığının üzerinde durmuştur. Yaşadıkları çevrede boşanmış ailelerin olduğunu ve çocuğun ortada bırakıldığını, böyle durumlarda ne annenin ne de babanın çocuğa karşı yeterli ilgiyi göstermeye çalıştığını belirtmişlerdir.

“Çocuğun mutsuz ve kontrolsüz bir ortamda yetişmesi, çevreden daha fazla etkilenmesine yol açar. Çocuk ilgisiz kaldığında anne ve babasının umurunda bile olmadığını düşünebilir. Değersiz olduğunu hissedebilir. Bir de sürekli ailede kavga, gürültü varsa, arada anne ve baba çocuğa da hiç suçu yokken bağırıyor, bu durum çocuğun psikolojisini bozacaktır. Çocuk daha özgür olacağı ortamlar bulmaya çalışacaktır. Genelde parçalanmış aile çocuklarında davranış bozukluğu oluşmaktadır. Çevremde bu tür ailelerin çocukları bulunmakta ve psikolojilerinin yerinde olmadığı apaçık ortadadır.” (Anne, Ev hanımı, 32 yaşında, Eğitim: Lise).

Literatürde yer alan çalışmalarda boşanmış ailelerin çocuklarında ruhsal uyumsuzluk oranının daha fazla olduğu görülmüştür. Bu uyumsuzlukların en önemli nedeni, ruhsal açıdan çökme, okulda başarısız olma ve çeşitli davranış bozukluklarının ortaya çıkmasıdır. Boşanmadan sonra tek ebeveynle birlikte kalma durumundaki çocuklar; okulda başarısız olmaya, yalan söylemeye, hırsızlık yapma ve cinsel rollerde zedelenme gibi olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir. (Tezcan, 2012: 46-47) Aile içi sorunların ve anne babanın boşanma kararı almasının çocuk üzerinde olumsuz etki yaptığı, gerek görüşmecilerin ifadelerinden gerekse literatürde yer alan çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur.

Sosyal çevrenin, akran grubunun ve okulun çocuğun suç işleminde ya da suça karışmasında önemli rolü vardır. Bu üçlü, aileden sonra çocuğun zamanını en çok geçirdiği bölümü oluşturmaktadır. Görüşmecilerin; “Çevre, akran grubu ve okulun çocuğun suç işleminde ya da suça karışmasında etkili midir?” sorusuna verdikleri cevapların çoğu benzerlik taşıyarak birbirini desteklemektedir.

“Temiz çevre, doğru seçilen arkadaşlıklar çocuğu doğru yola sevk eder. Suçun fazla görüldüğü çevre ve hatalı arkadaşlıklar çocuğu suça iter. Eğer çocuk suçun çokça işlendiği bir ortamda yaşıyorsa, bu durum ona sıradan bir olaymış gibi gelebilir. Suç davranışı, çocuğun gözünde doğal bir durum halini alır. Okulun etkisini ele aldığımızda ise kimi çocuklar tarafından okul bir suç yatağına dönüşmektedir. Bıçaklayana mı ararsın, uyuşturucu bulunduranı mı ararsın, şiddet göstereni mi ararsın. Hepsi okullarda mevcuttur. Okul suçu barındıran değil, suça engel olmaya çalışan birim olmalıdır. Bu nedenle okul güvenliği artırılmalıdır. Şüpheli görünen çocuklar aranmadan okul içine alınmamalıdır. Çünkü kendi suça karıştığı için başkalarını da peşine sürüklemeye hazır. İyi bir toplumda yetişmiş bir çocuk davranışlar da olumludur. Sorumsuzluk ve ilgisizlik çocuğu suça iter. Çocuğun çevresi, akran grubu ve okulu olumsuz bir davranışın sergilendiği yerse, çocuk üzerindeki etkisi de olumsuz olur. Yani çocuk bu

davranışların olumsuz olduğunun farkında olmadan davranışları örnek alır ve bu durum da çocuğu suça iten nedenler olabilir.” (Baba, Serbest meslek, 35 yaşında, Eğitim: İlköğretim)

Çevrenin ve akran grubunun çocuğun suç işlemesinde etkili olduğu yargısı, genel olarak desteklenmektedir. Çevre, akran grubu ve okulun çocuğun suça karışmasında etkili faktörler olduğunu ve bu faktörlerin güçlü bir yaptırıma sahip olduğunun üzerinde durulmuştur. Olumsuz çevrede yetişen çocukların arkadaş grupları da suça meyilli kişilerden oluşabilmektedir. Böyle ortamlarda yaşayan çocuk, suçu normal bir davranış olarak görebilmektedir. Okul, kimi öğrenciler tarafından suç davranışının yayıldığı bir ortam olarak görülebilmektedir. Bu nedenle okul güvenliğinin daha da artırılmasının suçluluğun azalmasına da etki edeceği düşünülmektedir. Okulların suça teşvik eden yerler değil suçu önleyen kurumlar olması, herkes tarafından istenen bir durumdur. Okulların düzenli bir eğitimin verildiği yerler olması, görüşmecilerin temennileri arasındadır. Yavuzer’e (1998:32) göre, aileden sonra çocuğun eğitim almaya başladığı ve kalıcı bir eğitim sürecinin yaşandığı kurum okuldur. Victor Hugo’nun 19.yüzyılda söylediği *“Bir okulun yapılması, bir hapishanenin kapanmasıdır.”* sözü, eğitim ve suçluluk arasında doğrudan bir ilişki olduğunu anlatan bir örnektir.

“Çocukların kendilerine yönelik güvensiz tavırları vardır. Grup içerisine nasıl katılacağını bilemeyen çocuk, kendini kanıtlama çabası taşır. Dikkat çekmek için suç davranışını da ortaya koyabilir. Bulunduğu çevre ve arkadaş grubu, suçlu profiline sahipse çocuk da o profile dâhil olacaktır. Okul başarısızlığı, derslerde tatsızlık çıkarma, sınıfın huzurunu kaçırma gibi davranışlarda bulunan çocukların psikolojik sorunlarının olduğunu düşünüyorum. Bu tür çocuklar her zaman suç işlemeye meyil taşır. Yaşadıkları ortamın ve arkadaş çevresinin bunda etkisi fazladır.”(Anne, Öğretmen, 40 yaşında, Eğitim: Lisans).

Öğrencilere yönelik tutumlar, okul koşulları, öğrenciler arası ilişkiler, okul yönetiminin disiplin anlayışı, okuldaki başarı seviyesi ve öğrencilerin not durumu, okuldan ne sıklıkla kaçıldığı yahut okuldan kovulmak gibi etkenler üstünde durulmakta ve suçlulukla ilişkili olarak söz konusu olan bu değişkenler sorunların çözümüne varma aşamasında kullanılmıştır. (Kızmaz, 2004: 304) Okulun suç faktörü üzerinde etkili olduğu, yapılan çalışmada birebir olarak görülmüştür.

Göç ve Kentleşme

Göç, insan açısından basit bir yer değiştirme hadisesi değildir. Bireyin kimlik ve kişiliğinin oluştuğu doğal ortamı terk etmesi, göç etmiş olduğu yerdekilerle tanışma, yüzleşme ve uyum/uyumsuzluk açısından sürece dâhil olma anlamına gelmektedir. Kuşkusuz bu sürecin en çok etkilenenleri arasında çocuklar bulunmaktadır.

“Köylerden kentlere yapılan göçler, çocukları yeni ve farklı bir sosyal çevreyle buluşturmakta ve çevreyle etkileşimde bulunan çocuklar, kötü alışkanlıklar edinebilmektedir.” düşüncesine çoğu anne ve baba katılım göstermiştir.

“Bu görüşe katılıyorum. Çocuk hiç bilmediği bir ortama ilk kez girdiğinden orada arkadaş edinmek, oraya kaynaşmak ister. Sosyal çevreyi yeni yeni tanımaya başlayan çocuk, olumsuzlukların farkına varamaz ya da çevreden dışlanmamak için suç davranışını da işleyebilir. Yeni ve büyük çevreler olumlu ve olumsuz şartların daha geniş bir çerçevede bulunduğu yerlerdir. Bu dönemde çocuk adaptasyon sürecindedir. Bu süreçte çocuk olumsuz çevrede ve

arkadaş ortamında ise onun da suç işlemesi normaldir. Köyde dar bir çerçevedir. Kent ise geniş bir ortamdır. Heterojenlik vardır. Kültürler çeşitlidir. Her türden insan vardır. Kötü bir çevreye gelen aile geçim derdine düşmekte ve çocuğu başıboş bırakabilmektedir. Bu durum da suç örgütlerinin işine yarayabilmektedir. Çocuğu kendi himayesine alıp suç işler hale getirebilmektedir.” (Baba, Öğretmen, 46 yaşında, Eğitim: Lisans).

“Bu görüşe katılmıyorum. Kişinin karakteriyle ilgili bir durumdur. Her köyden şehre inen çocuk suça karışacaktır diyemeyiz. Çocuğun fitratında varsa suç işler. Kişisel yapı önemlidir. Kenti yüzde yüz bozulmuş bir yapı olarak göremeyiz. Çocuk, aile eğitimini iyi almışsa nereye giderse gitsin suça karışmayacaktır. Helâli ve haramı iyi bilecektir. Aile iyi bir eğitim verdikten sonra çocuk yine suç işler ya da suça karışırsa bu da onun geninden kaynaklanmaktadır.” (Anne, Memur, 36 yaşında, Eğitim: Lisans).

Göçler sonucunda köylerden büyük kentlere gelen aileler, birçok zorlukla karşılaşabilmektedir. Kültürel çeşitliliğin fazla olduğu büyük kentlere yerleşen aileler işsizlik, maddi sıkıntı vb. sorunlar yaşayabilmektedir. Geçim derdine düşen aileler çocuklarına yeteri kadar ilgi gösterememektedirler. Kendini yalnız hisseden çocuk, yeni geldiği ortamda suçlu olduğunu bilmediği insanlarla tanışmakta ve hiç farkına varmadan suçlu konumuna gelebilmektedir. Görüşmecilerin çoğunluğunun verdiği cevaplar, bu şekildedir. Birkaç görüşmeci ise köyden büyük kentlere göç eden her ailenin çocuklarının suça karışmayacağını düşünmektedir. Onlara göre suç davranışı kişilikte yatmaktadır. Suça yatkın olan çocuklar, suç işlemektedir. Her köyden şehre inen ailenin çocuğunun suç işlemesi söz konusu değildir. Bu anlamda görüşmecilerin düşünceleri çelişmiştir.

Gün ve Bayraktar’ın değindiği çalışmalarda (2008: 175), göçler sonucu büyük şehirlere gelen ailelerin çocuklarının diğerlerine oranla daha fazla suça karıştıkları tespit edilmiştir. Görüşmecilerin çoğunluğunun verdiği cevaplar ile önceden yapılmış olan araştırma sonuçları uyumludur.

Yapılan birçok çalışmada kırdaki çocukların kentli çocuklara göre daha az suça karıştığı görülmüştür. Kırdaki samimi ilişkilerin olması, suçu engelleyici ya da en aza indirgeyici bir özellik taşımaktadır. Köyde birlik ve beraberlik vardır ve bunun yanı sıra herkes birbirini tanır. Bu durum, köylerde suç olayının daha az gerçekleşmesini sağlayan bir etkidir.

Kentleşmeyle beraber aile yapılarında önemli değişimler meydana gelmiştir. Geniş aileden çekirdek aileye doğru bir değişim gerçekleşmiştir. Daha sonrasında çekirdek ailedede parçalanmalar başlamış, birden fazla aile tipi karşımıza çıkmıştır. “Kentleşme sürecinde aile yapılarında meydana gelen değişimler, çocuğun suç işlemesinde etkili olmuştur.” düşüncesi muhtemel görülmektedir.

“Etkilidir. Aile daha çok iş ve gelecek konusunda örgütlenmiştir. Bu aşamada çocuklarının da sorumluluk almasını isterler. Bu durumdan çocuk bunalabilir, sıkılabilir ve kendini dışarı atmak isteyebilir. Dış ortam güvensiz ise çocuk kendini suçlu insanların eline atabilir. Bu tip insanlar bir tür melek yüzlü şeytanlardır. Yüzüne gülüp arkandan kuyunu kazar. Senin ruhun bile duymaz. Konu da çocuk olduğunda ne yaptığını da bilmeyen çocuk bu tip insanların kuklası olur.” (Anne, Ev Hanımı, 37 yaşında, Eğitim: Lise).

“Etkili olduğunu düşünmüyorum. Çünkü çocuk, ailesinden yeterli ahlaki eğitimi almışsa dünyanın bir ucuna da gitse kötü alışkanlıklar edinmeyecektir. Çünkü onu sürekli gözetleyen Allah’ın varlığını unutmayacaktır. Suç olarak görülen davranışı yapmadan önce düşünecektir. Yani demek istediğim, iyi bir dini eğitim çocuğu suçtan alı koyar. Evde yalnız kalsa bile onu koruyan kollayan bir Allah olduğu inancı ona yalnızlığını unutturabilir.” (Baba, Öğretmen, 45 yaşında, Eğitim: Lisans).

Kentleşme süreci toplumsal değişmeyi yansıtmaktadır. Toplumsal değişime ayak uyduramayan bireylerin suça karışma ihtimali söz konusudur. Görüşmecilerin düşünceleri incelendiğinde bu durumun sıklıkla dile getirilmiş olduğu görülmektedir. Suç olayı kadar toplumu etkileyebilen bir diğer durum da suç korkusudur. Suç korkusu, insanların yaşam kalitesini etkileyebilmektedir. İnsanlar, her an her yerde kötü bir şey olacağını düşünerek korku duyabilmektedir. Çocuğunu okula gönderdiğinde akşam eve gelene kadar çocuğunun başına bir şey gelip gelmeyeceği konusunda kaygı duyabilmektedir. Bu tür problemlerin güvensizlik hissini artırabileceği düşüncesi yaygınlık göstermektedir.

“Devir kötü, hiçbir yerde güven kalmadı. Okullarda güvenlik artırıldı deniyor ama yine bıçaklama, öldürme vb. haberler duyuyoruz. İster istemez benim çocuğuma bir şey olacak mı ya da benim çocuğum farkına varmadan suça karışacak mı korkusuyla yaşıyorum. Ne kadar iyi eğitsem eğiteyim çevre olumsuzluklarla dolu olunca ne kadar koruyabilirim ki? En basitinden arkadaşlarını ben seçmiyorum. Kendi arkadaşlıklar kuruyor ve eğer iyi yetişmiş çocuklarla kurarsa bir sorun yaşanmaz. Ama tersi olunca korkmamak elde değil. Suça karışmayacağını bilsem de mağdur olmayacağını bilemem. Suç korkusu öyle bir korku ki sürekli içten kemiriyor. Sürekli kötü bir şey olacak diye bekliyorsun. Bu da ister istemez yaşamı olumsuz etkiliyor. Ne evinde kendini güvende hissediyorsun ne de dışarıda. Evinde hırsızlık olaylarından irkiliyorsun. Dışarıda ise kapkaç, gasp gibi suçlardan mağdur olabileceğini düşünüyorsun. Ya da tacize uğrayacağın hissi taşıyorsun. Öyle bir devirdeyiz ki her şeyden korkar olduk. Şu anki adalet sisteminde bir devlet yaptırımının olduğunu açıkçası düşünmüyorum. Suçlular yakalanıp içeri atılıyor. Cezalarını çekip dışarı çıkıp aynı suçu tekrar işliyorlar. O zaman çözüm yakalayıp içeri atmak değil, neden bu suçu işliyor onu araştırmaktır. Ruhsal tedavi gerekiyorsa yaptırmaktır. İçeri atıp bırakarak değil, orada yattığı müddetçe topluma kazandırmak amaç olmalıdır. Suç korkusunu azaltmak için eğitim seviyesini yükseltmek ve güvenli yaşanacak ortamlar oluşturmak gereklidir.” (Anne, Ev hanımı, 42 yaşında, Eğitim: İlköğretim).

Suç korkusunun yaşam kalitesini olumsuz etkilediği, ailelerin çocuklarının her an suça karışabileceği ya da suçtan mağdur olabileceği hissi taşıdığı görüşmelerde dile getirilmiştir. Yine görüşmeciler, yaşanan suç korkusunun güvensizliği artırdığı yönünde cevaplar vermiştir. Suç mağduriyeti karşısında arkalarında bir devlet yaptırımının olduğunu düşünmemektedirler. Bu duruma örnek olarak cezaların caydırıcı olmadığını, en çok işlenen hırsızlık suçunun verilen ceza indirimlerinin başında yer aldığını dile getirmişlerdir. Güvenli bir yaşam ortamının olmadığı yerlerde yaşam kalitesinin de düşük olacağını, bu gibi durumlardan olumsuz etkileneceğini vurgulamışlardır. Yine suç korkusunun azaltılmasını eğitime bağlamışlardır. Eğitimin verimliliği artarsa hem suç hem de suç korkusunun azalacağını düşünmektedirler. Suç korkusunun azaltılması için eğitim seviyesi yükseltilmeye ve güvenilir yaşam alanları oluşturulmaya

çalışılmalıdır. Şu an yaşadığımız dünya güvensizliğin ve korkunun fazla olduğu bir dünya olarak görülmektedir.

Medya

Medya, bireylerdeki suç korkusunu artıran bir faktör olma özelliği taşımaktadır. Gerek televizyondaki şiddet içerikli haberler, gerekse şiddeti normalleştirir bir biçimde gösteren filmler; çocuklara kötü örnek olabilmektedir. Yine bunun yanında internet üzerinden oynanan vurmalı kırmalı bilgisayar oyunları, şiddet davranışını tetikleyen bir boyuta varabilmektedir. Medya, hem suça teşvik etmekte hem de suç korkusunu artırmakta büyük öneme sahiptir. Bu düşünce üzerinden görüşmecilere sorulan soruya, benzer ve farklı cevap verenler olmuştur.

“Medyanın suç korkusunun artmasında büyük payı vardır. Medya üzerinden normalmiş gibi gösterilen şiddet kavramı günlük hayatta uygulanmaya konmakta ve vahim sonuçlara sebebiyet verebilmektedir. Çocuklarımızla beraber oturup bir aile dizisi seyredemiyoruz. Çoğu filmde üstü kapalı veya açık şekilde şiddet içerikli davranışlar sergileniyor. Sonuçta çocuk o filmde gördüklerini yapabilir. Yaptığı şeyin doğru olduğunu düşünerek suç işleyebilir. Bu nedenle ben çocuğumun dışarıda bu tür olaylara maruz kalmasından korku duyuyorum.”(Anne, Ev hanımı, 50 yaşında, Eğitim: Ortaokul).

Medyanın suç korkusunu artırdığı düşüncesi, genel olarak kabul edilmektedir. Medyada verilen olumsuz haberler örneğin, hırsızlık, cinayet, tecavüz gibi günlerce televizyon ekranlarında gösterilmektedir. Bu türden haberleri seyreden insanlar, bu durumlara kendilerinin de maruz kalabileceğini düşünmektedirler. Yine şiddet içerikli filmlerin suç korkusunu artırdığının üzerinde durmuşlardır. Topluma yansıtılan her olay toplumun her kesimine etki etmektedir. Eğer medya şiddet içerikli programlar yerine eğitici ve öğretici programları çokça yayına koyabilirse suç korkusu azaltma yönünde olumlu bir etkisi olacağı yine görüşmeciler tarafından dile getirilmiştir.

Medyanın saldırgan ve şiddet davranışları sergileme riskini artırdığı yönünde bilgiler elde edilmiştir. Medyada yer alan şiddet içerikli programlar, özellikle çocuk ve gençleri kolayca etkisi altına alabilmektedir. Çocuk ve ergenler, kendilerini filmin başrol oyuncularıyla özdeşleştirmekte, onların hal ve hareketlerini örnek almakta ve yeni davranış şekilleri oluşturmaktadırlar. Medyada olumsuz kişilikler örnek olarak verilmekte, kadınlar cinsel objeler olarak gösterilmekte, zenginlik ve güzelliğin, eğlence programlarının hâkim olduğu sosyal içerik ve gerçeklik vurgulanmakta, özendirilerek sunulan şiddet davranışlarının sergilenmesine kaynaklık etmektedir. (Koç, 2011: 112) Çocukların; kendilerini başkaları gibi olmaya yönlendirmesinin suça daha yatkın hale gelmelerine sebep olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Literatürden ve görüşmecilerin ifadelerinden elde edilen verilere göre çocuk suçluluğunun birden fazla nedeni olmakla birlikte temelde aileye dayandığı anlaşılmaktadır. Aile kurumunun çocuk üzerinde etkin bir role sahip olduğu bilinmektedir. En kadim kurumlardan biri olan ailenin, çocukların psiko-sosyal ve ekonomik gereksinimlerini karşılayamadığı durumlarda, onların kendi gereksinimlerini farklı yollardan temin etmeye çalıştığı sıklıkla rastlanan bir durumdur.

Çocukların suçu doğuştan değil yaşayarak öğrendiği anlaşılmaktadır. Aileden sonra çocuk üzerinde etkili olan diğer bir faktörün de çocuğun sosyal çevresinin olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak olumsuz çevrede yaşayan çocukların daha fazla suça karışmalarının söz konusu olması anlaşılabilir bir durumdur. Aynı şekilde akran grubunun da çocukların suç işlemlerinde önemli bir paya sahip olduğu ve çocukların kurdukları yanlış arkadaşlıkların bazen onları birer suçlu konumuna getirdiği görülmektedir.

Okul, çocuğun sosyalleşmesinde diğer önemli bir etkeni oluşturduğu için okullardaki güvenliğin yetersiz olması, eğitim için kullanılması gerekirken kimi zaman suçluları içinde barındıran bir kurum haline gelebilmesi de ihtimal dâhilindedir. Okullarda yaşanan şiddet olaylarının ailelerin böyle düşünmelerine ve çocuklarının da şiddete maruz kalacağından ya da suça karışma riski taşımalarından endişe etmelerine sebep olduğu görülmüştür. Bu nedenle okullardaki güvenliğin artırılmasını, tehlikeli görülen öğrencilerin bir şekilde kontrol edilmeden içeri alınmaması ve öğrenci, öğretmen ve veli dışında yabancı kimsenin okullara girmesinin engellenmesi beklentiler arasındadır.

Diğer önemli bir sorun, köylerden kentlere doğru gerçekleşen göçler sonucunda ailelerin yeni geldikleri yerlerde barınma, yeme-içme ve işsizlik vb. yaşadıkları sorunların aile düzenini olumsuz etkilediği ve normalde gerçekleştirebileceği işlevlerin bir kısmını da yerine getiremediği anlaşılmaktadır. Doğal olarak da aile yapısında meydana gelen değişimlerin çocuklar üzerinde de olumsuz etkiler yaptığı görülmektedir. Ailelerin özellikle kent hayatında çocuklarına yeterli ve kaliteli zaman ayıramadıkları, çocukları ikinci planda tuttukları, evi geçindirmeye odaklandıkları ve bu durumun çocuğun kendini yalnız hissetmesine sebep olduğu belirlenmiştir. İhtiyaç duyduğu ilgi ve zamanı bulamayan çocuk, kendisini değersiz ve anlamsız hissedebilmekte, buna karşın ona ilgi gösteren herhangi birine güvenebilmekte, olumsuz bir ortama girse dahi orada kendini değerli hissedeceğini düşündüğünden, farkına varmadan suça itilebilmektedir.

Türkiye’de kentleşmenin hızlı gerçekleşmesi de çocuk suçluluğu ve buna bağlı olarak çocukların suça bulaşma korkusuyla ilişkili bir durumdur. Özellikle büyük kentlere göç edenlerin oluşturduğu nüfus yoğunluğunun daha çok gecekondu alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Siyasal ve sosyal açıdan güvensiz ortamları da doğuran gecekondu bölgelerinde gerekli düzenlemeye gidilmemesi halinde çocuk suçluluğunun artış göstermesinin doğal bir durum olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan şehirlerde harabe olarak bırakılan metruk binaların da suç tacirlerinin yatakhaneleri haline geldiği bilinen bir gerçektir. Zira yapılan birçok çalışmada gecekondu bölgelerinde suç işleme oranının daha fazla olduğu ortaya konmuştur.

Çocuk suçluluğuyla bağlantılı olarak son yıllarda üzerinde çokça durulan kavramlardan biri de suç korkusudur. Suç korkusunun bireylerin yaşamını olumsuz etkilediği, güven duygusunu zedelediği düşünülmektedir. Suç korkusunun belirli mekânlarda ve belirli zamanlarda daha çok hissedildiği, yapılan çalışmalarca ortaya konmuştur. Yaşlı insanların, kadınların ve çocukların daha çok suç korkusu yaşadıkları görülmektedir. Suç korkusu yaşayan ailelerin ne evde ne de dışarıda kendilerini

güvende hissettikleri sıkça zikredilen bir gerçektir. Bu durumun bireylerin yaşam standardını olumsuz etkilediği de yapılan çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur. Bu bağlamda medyanın da suç korkusunu artırıcı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Medya aracılığıyla şiddet içerikli davranışların çocuklara normalmiş gibi gösterilmesi, şiddet içerikli filmlerin televizyonlarda oynatılmasının çocuk suçluluğunu artırıcı bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Çocukların suça yönelmesine engel olmak için, gerekli sosyal, ekonomik, kültürel politikaların saptanarak, kararlılık içerisinde uygulanması gerekmektedir. Bu konuda sadece kamu kuruluşlarına değil, özellikle sivil toplum kuruluşlarına da önemli görevler düşmektedir. Çocukları suç işlemeye iten nedenleri tespit ederek çözüm bulmak ve onları işledikleri suçlar nedeniyle damgalamadan hayatlarını yeniden kurmalarını temin etmek amacıyla ailelerin ve devlete bağlı ilgili kurumların çeşitli tedbirler almaları gerekmektedir.

Eğitimden yoksun olan çocuklar ve ekonomik durumu iyi olmayan aileler, ilgili kurumlarca tespit edilmeli, bu tür ailelerin yaşam standartlarının iyileşmesi için gerekli yardımların sivil toplum kuruluşları ve vakıflar tarafından yapılması olumlu yönde sonuçlar doğuracaktır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren ASDEP faaliyeti, devletin özellikle risk altındaki ve muhtaç durumdaki aileleri tespit ve gerekli müdahale açısından önemli bir programdır. Diğer taraftan her şeyi devletten beklemek yerine toplumsal duyarlılık gereği, bireylerin yaşadığı muhitteki muhtaç insanları tespit edip yardım mekanizmalarının bu tür ailelerle irtibatını sağlamak için ilgili kurumları bilgilendirmesi önemlidir. Yetişkin ya da geleceğin yetişkinleri olan çocukların suça bulaşması, toplumsal yapı ve işleyişi açısından birçok tehlikeyi beraberinde getireceğinden, olabildiğince erken önlemlerin alınması ve yerinde uygulamalarla toplumun güçlendirilmesi şarttır.

KAYNAKÇA

- Ayan, S. (2009). Aile ve Şiddet. Ankara:Ütopya Yayınevi.
- Ayan, S. (2011). Suçlu Kim? Türkiye’de Çocuk Suçluluğu. Ankara: Ütopya Yayınevi. Baskı:1.
- Ayar, D. ve Öztürk, C. (2015). “Türkiye’de Lisans Üstü Çalışmalarda Çocuk Suçluluğu”. Orijinal Araştırma Dergisi. Cilt:2 Sayı:1. ss:17-20.
- Aytaç, S. Derdiman, R.C. ve Diğ. (2015). “ Kent Güvenliği Olarak Suç Korkusu: Bursa Örneği”. Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi. Cilt:3. Sayı:3. ss:259-267.
- Bal, H. (2008). Kent Sosyolojisi. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Bilir, S. (2009). “Liselerde Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine Yönelik Okul Kaynaklı Faktörlere İlişkin Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri”(Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi. Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı.
- Bozkurt, V. (2011). Değişen Dünyada Sosyoloji. Bursa: Ekin Yayınları.

- Coser, L. A. (2010). Sosyolojik Düşüncenin Ustaları. (H. Hülür, S. Toker ve İ. Mazman, çev.). Ankara: Deki Yayınları.
- Çağdaş, A. (2009). Anne Baba Çocuk İletişimi. Ankara: Kök Yayıncılık. 2. Baskı.
- Çetinkaya, B. (2007). Sağlıklı Aile Sağlıklı Çocuk. Ankara: Empati Yayınları. 2. Baskı.
- Deniz, M. E. (Edt.) (2008). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Ankara: Maya Akademi Yayını.
- Derdiman, R. C. (2010). Kentleşmenin Suça Etkisi ve Kentlilerin Suçla Mücadelesinin Sosyal ve Hukuki Boyutları. Çağdaş Yerel Yönetimler. Cilt:1., Sayı:3 Temmuz. s. 49-73.
- Durkheim, E. (2013). Toplum Biliminin Yöntem Kuralları. (Ö. Ozankaya, çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Durkheim, E. (2014). Sosyolojik Yöntemin Kuralları. (Ö. Doğan, çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Ereş, F. (2009). “ Toplumsal Bir Sorun Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi”. Aile ve Toplum Dergisi. Cilt:5. Sayı:17(Nisan, Mayıs, Haziran).
- Ergene, T. (1992). “ Ergen Suçluluğunun Önlenmesi ve Tedavi Yöntemleri. Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:7. Sayfa:209- 215.
- Esen, S. (2008). Kentleşme ve Kentleşme Sürecinin Çocuk Suçluluğu Üzerindeki Etkileri: Ankara Örneği (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kent ve Çevre Sorunları Bilim Dalı, Ankara.
- Giddens, A. (2008). Sosyoloji. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gün, Z. ve Bayraktar, F. (2008). “ Türkiye’de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü”. Türk Psikiyatri Dergisi. Cilt: 19. Sayı:2. ss: 167-176.
- Gürbüz, D. (2015). “Türkiye’de Kentleşme Sürecinde Çöküntü Bölgesi ve Suç İlişkisi: Hacı Bayram Mahallesi Örneği. Kırgızistan: Akademik Bakış Dergisi. Sayı:47.
- Hançerli, S. Sevinç, B., Gürer, C.ve Öner, M. C. (Edt.) (2011). Suça Sürüklenen Mağdur Olan Çocuklar. Ankara: Sabev Yayınları.
- İçli, T. G. (2009). Çocuk Suç ve Sokak/ Sokakta Yaşayan, Suç İşleyen ve Suça Maruz Kalan Çocuklar: Ankara ve İstanbul Örneği. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Genel Yayın.
- Karasu, M. A. (2008). Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi. AÜHFD. Cilt:54, Sayı:4. ss:255-281.
- Koç, B. (2011). Okullarda Şiddet. İstanbul: E Yazı Yayınları. 2. Baskı.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç- Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Elazığ. Cilt:14. Sayı:2. ss: 291-319.
- Köse, M. (Edt.) (2012). Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu. Ankara: Türkiye Adalet Akademisi Yayınları.

- Kul, M. (2013). Suçtan Daha Büyük Suç Korkusu (İstanbul'da Bir Alan Araştırması). İstanbul: Yeni Yüzyıl Yayınları.
- Marshall, G. (2005). Sosyoloji Sözlüğü. (O. Akınhay ve D. Kömürcü, çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Neuman, W. L. (2010). Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Nitel ve Nicel Yaklaşımlar). İstanbul: Yayın Odası Yayıncılık.
- Önkal, G. ve Sarı, Ö. (2013). Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi (Temel Kavramlar ve Tartışmalar). Ankara: Nobel Yayıncılık. 1. Baskı.
- Özbey, Ç. (2008). Çocuk Eğitiminde Yapılan Hatalar. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Sipahi, E. B. (2016). Suç Korkusu (Türkiye Kentlerinde Bir Alan Araştırması). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Tekin, H.H. (2006). "Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme", İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi. Cilt: 3, Sayı: 13, ss: 101-116.
- Tezcan, M. (2012). Çocuk Sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topçuoğlu, T. (2014). "Çocuk Suçluluğu ve Gelişimsel (Risk-odaklı) Suç Önleme". KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. Özel Sayı:16. ISSN:2147-7833, www.kmu.edu.tr
- TÜİK verileri, (2016). Ankara: (www.tuik.gov.tr.). 04.11.2016/11:40
- Uluğtekin, S. (1991). Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma. Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- Wallace, R. A. ve Wolf, A. (2012). Çağdaş Sosyoloji Kuramları. (L. Elburuz ve M. R. Ayas, çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları. 4. Baskı.
- Weber, M. (2012). Şehir Modern Kentin Oluşumu. İstanbul: Yarı Yayınları.
- Yağbasan, Y. (2012). Çocuk Suçluluğunun Sosyolojik Boyutu. www.turkhukuksitesi.com.(10.02.2012).
- Yavuzer, H. (1998). Çocuk ve Suç. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TÜİK. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> (Erişim Tarihi: 04/12/2017)
- TÜİK. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr> (Erişim Tarihi: 04/04/2017)